

บทที่ ๒

สภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

ปัจจุบันจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งหมด ๗ เขต คือ มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ๓ เขต มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ๔ เขต และมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอีก ๒ เขต คือ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ ๓๓ ในจังหวัดสุรินทร์ และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ ๓๒ ในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ที่ลงทะเบียนทั้งสิ้นจำนวน ๖๔๔ โรงเรียน โดยแบ่งตามเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ได้ตามตารางที่ ๕ ดังนี้

ตารางที่ ๕. แสดงจำนวนโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ปีการศึกษา

จังหวัด	ระดับ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนโรงเรียนวิถีพุทธ
สุรินทร์	ประถมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต ๑	๗
	ประถมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต ๒	๙๐
	ประถมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต ๓	๑๕๖
	มัธยมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๓ สุรินทร์	๓๕
รวม			๒๘๘
บุรีรัมย์	ประถมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๑	๗๔
	ประถมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๒	๘๐
	ประถมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๓	๑๖๗
	ประถมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔	๒๖
	มัธยมศึกษา	เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๒บุรีรัมย์	๕๙
รวม			๔๐๖

จากตารางที่ ๕ แสดงจำนวนโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้งในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ มีมากกว่า ๔๐๐ โรงเรียน แต่ขอบเขตของการศึกษาในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเฉพาะโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์และบุรีรัมย์เท่านั้น เนื่องจากการศึกษาในระดับประถมศึกษา ก็เพียงพอที่จะทำให้ได้คำตอบเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ สำหรับการศึกษาในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น ๔ หัวข้อหลัก คือ ๑)

^๑[ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.vitheeбудdha.com/main.php?url=school> [๑๖ พ.ค.

ด้านข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ๒) ด้านการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ๓) ด้านผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ ๔) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในบริบทความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ แต่ละหัวข้อจะได้ศึกษาตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๑ ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

ข้อมูลพื้นฐานเป็นสิ่งบ่งบอกให้ทราบเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสิ่งที่เรากำลังศึกษาดังนั้นเมื่อต้องการทราบสภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ในเบื้องต้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของแต่ละโรงเรียนในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น ๓ หัวข้อ คือ ๑) ประวัติโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์กลุ่มตัวอย่าง ๗ โรงเรียน ๒) สภาพทั่วไปของชุมชนในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการ และ ๓) ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา แต่ละหัวข้อจะได้ศึกษาตามลำดับดังนี้

๒.๑.๑ ประวัติโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

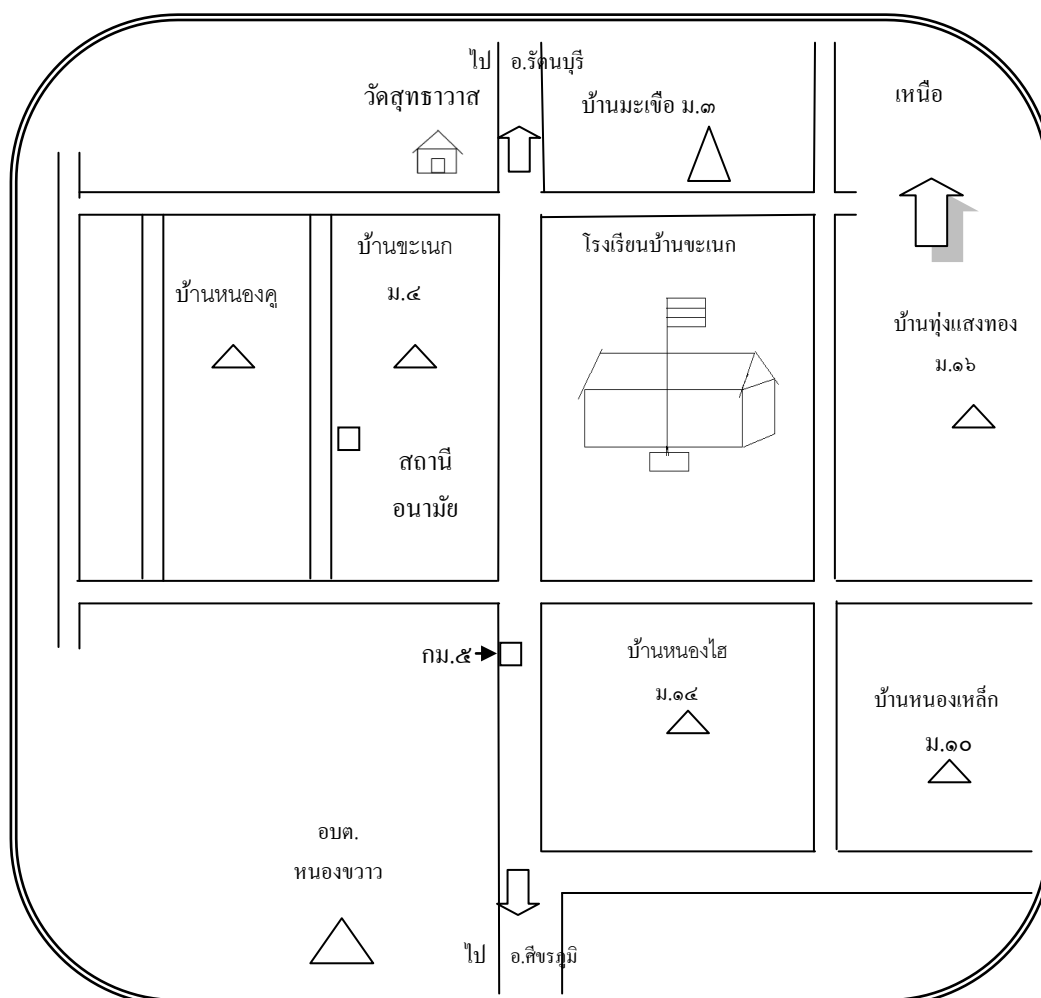
สำหรับหัวข้อนี้จะได้ศึกษาประวัติของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแต่ละโรงเรียนเป็นเบื้องต้นก่อน เพื่อให้ทราบว่าแต่ละโรงเรียนตั้งขึ้นเมื่อใด และที่ผ่านมา มีพัฒนาการมาอย่างไร การศึกษาดังกล่าวจะทำให้ทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาซึ่งเชื่อมโยงกับสภาพปัจจุบันของชุมชนและของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลดังกล่าวในหัวข้อนี้จึงเห็นควรศึกษาประวัติย่อของแต่ละโรงเรียนไว้เป็นเบื้องต้นก่อน ดังนี้

๒.๑.๑.๑ โรงเรียนบ้านชะเนก ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๓ บ้านมะเขือ ตำบลหนองขาว อำเภอสี่ขาม จังหวัด สุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต ๑ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ โดย นายอำเภอ ในขณะนั้นเป็นผู้จัดตั้งและให้ชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลยาง ๑๑ วัดบ้านชะเนก” การจัดตั้งขึ้นครั้งแรกนั้นได้อาศัยอาคารเรียนที่วัดบ้านชะเนก จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และวันหยุดประจำสัปดาห์ คือ วันพระ ครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนชื่อ “นายใหญ่ เพิ่มพูน” ต่อมาในวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้ย้ายมาเรียนที่อาคารหลังใหม่และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนประชาบาลตำบลระแงงบ้านชะเนก” และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “โรงเรียนบ้านชะเนก” พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้เป็นโรงเรียนนาร่องขยายโอกาสทางการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในวันที่ ๑๖ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๔๐ โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและได้รับงบประมาณปรับปรุงโรงเรียน จำนวน ๙๐,๐๐๐ บาท ได้ซ่อมแซมอาคารเรียนและทาสีอาคารต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบสวยงามยิ่งขึ้น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ทางโรงเรียนได้ร่วมมือกับคณะกรรมการโรงเรียนผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ระดมทุนสร้างหอสมุดเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญพระชนมายุครบ ๖ รอบ พ.ศ. ๒๕๔๓ การก่อสร้างอาคารหอสมุดเฉลิมพระเกียรติขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๒๔ เมตร

พื้นที่ ๒๐๐ ตารางเมตร แล้วเสร็จ ใช้งบประมาณ ๙๐๐,๐๐๐ บาท โดยมีได้อาศัยงบประมาณของทางราชการแต่อย่างใดและเปิดให้บริการเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๓

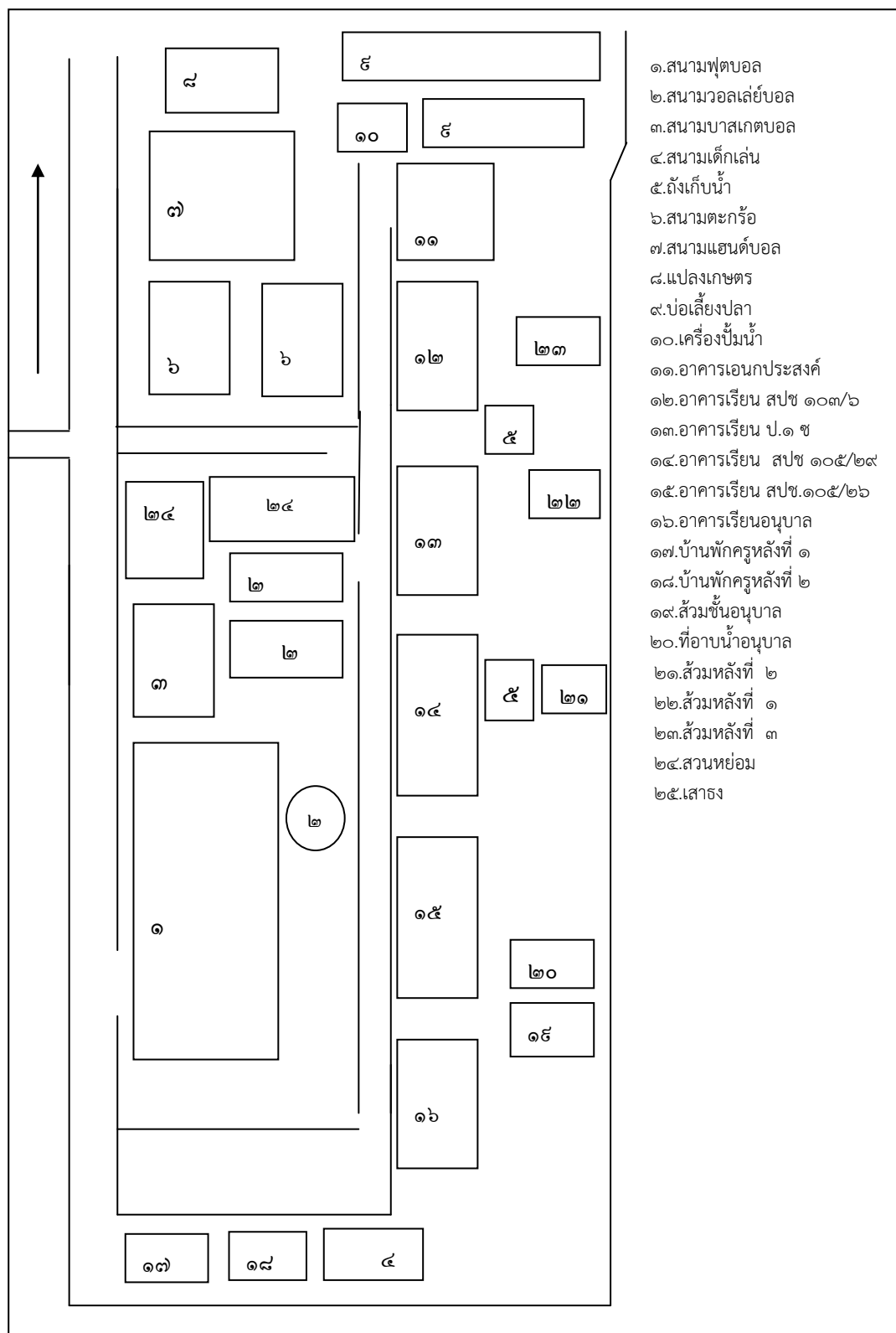
ปัจจุบันโรงเรียนบ้านชะเนกเป็นโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเปิดบริการให้ชุมชนในเขตบริการ ๖ หมู่บ้าน คือ บ้านมะเขือ หมู่ที่ ๓ บ้านชะเนก หมู่ที่ ๔ บ้านหนองเหล็ก หมู่ที่ ๑๐ บ้านหนองไฮ หมู่ที่ ๑๔ บ้านหนองคู หมู่ที่ ๑๕ บ้านทุ่งแสงทอง หมู่ที่ ๑๖ เปิดทำการสอน ๒ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับการศึกษาภาคบังคับ (ป.๑-ม.๓) ในปีการศึกษา ๒๕๕๕ มีนักเรียนทั้งสิ้น ๓๘๖ คน ผู้อำนวยการปัจจุบัน คือ นายมนตรี ทองขอน วุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนแห่งนี้ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๘ มีรองผู้อำนวยการ ๑ คน คือ นายอนุรักษ์ เจือจันทร์ วุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มีครูจำนวน ๒๐ คน ลูกจ้างนักการภารโรง ๑ คน พนักงานธุรการ ๑ คน ครูพี่เลี้ยงเด็กพิการ ๑ คน ครูอัตราจ้างสอนคอมพิวเตอร์ ๑ คน และ แม่ครัว ๒ คน สำหรับแผนที่ตั้งและเขตบริการของโรงเรียนบ้านชะเนกมีผังแผนที่ ๑๔ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๑๔. แสดงที่ตั้งและเขตบริการโรงเรียนบ้านชะเนก

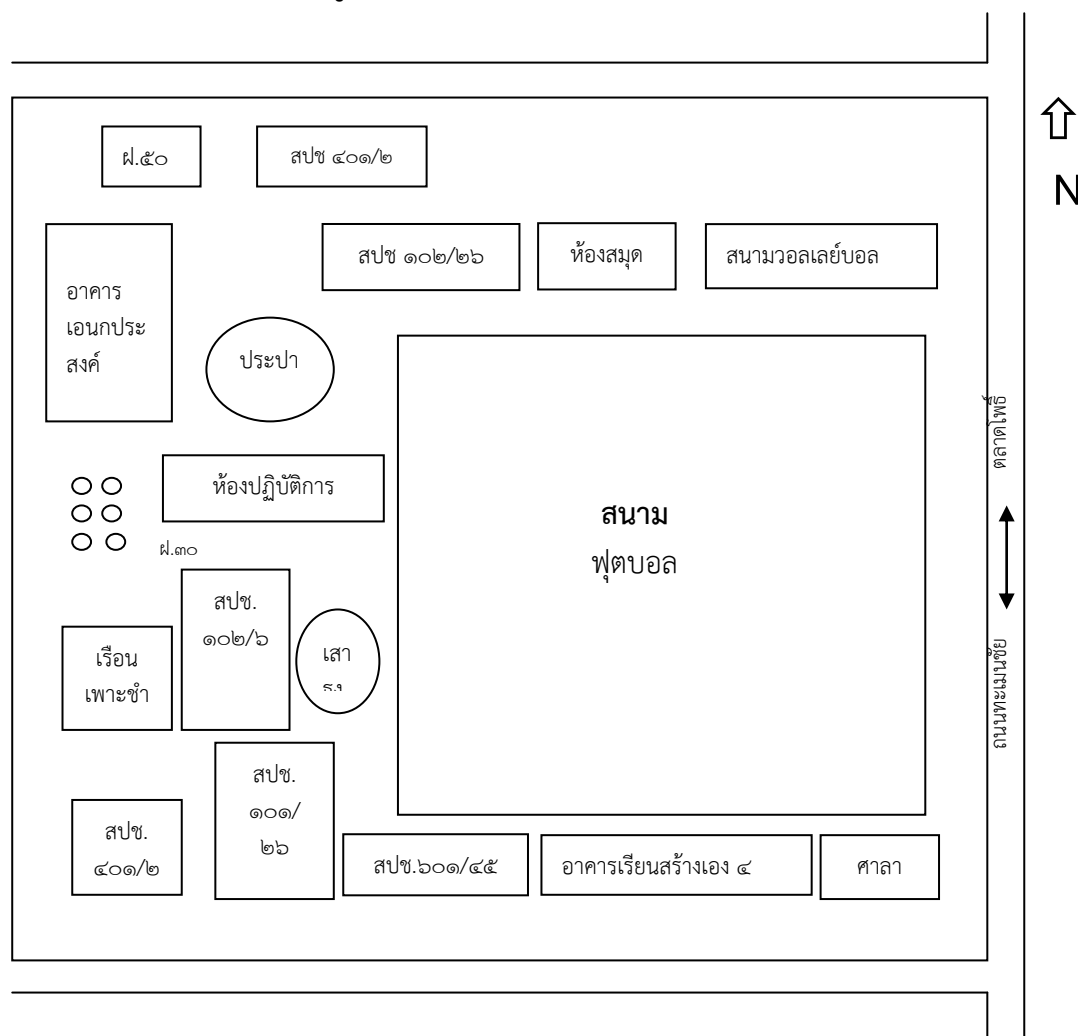
๒.๑.๑.๓ โรงเรียนบ้านเสกกong ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๓ บ้านเสกกong ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต ๓ ตั้งขึ้น ในปี พ.ศ.๒๔๘๐ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่วัดพระชีบัว แก้ว (วัดบ้านเสกกong) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ บ้านเสกกong ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ นายยวน ฉายยิ่งเขียว ได้บริจาคที่ดิน ๑๓ ไร่ ๒ งาน ๒๒ ตารางวา ให้แก่ทาง โรงเรียน จึงได้ย้ายมาสร้างอาคารเรียนอยู่ในบริเวณปัจจุบัน ต่อมาทางที่ดินราชพัสดุได้มารั้งวัดที่ดิน เพื่อปักหลักเขตให้แน่นอนและขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ เลขที่ สร.๑๑๖๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ โรงเรียนได้เปิดขยายชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ โรงเรียนได้เปิดขยายชั้นเด็กเล็ก ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขต ชนบทยากจน(กศ.พข.) ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ โรงเรียนได้เปิดขยายโอกาสทางการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โรงเรียนได้เปิดขยายชั้นอนุบาล ๑ ปัจจุบันโรงเรียน ได้เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้น อนุบาล ๑ ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ผู้อำนวยการโรงเรียนปัจจุบัน คือ นายวิชัย สารสุข วุฒิการศึกษา สูงสุดปริญญาตรี สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีผู้ช่วยผู้บริหาร ๑ คน คือ นางสาวรัตติยา จิตต์หนักแน่น วุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี มีครูประจำการ จำนวน ๑๕ คน ครูอัตราจ้าง จำนวน ๑ คน เจ้าหน้าที่ ๑ คน และ ลูกจ้าง ๑ คน สำหรับแผนผังแสดงที่ตั้งของโรงเรียนบ้านเสกกongมีดังแผนภูมิที่ ๑๖ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๑๖ แสดงบริเวณโรงเรียนบ้านเสกทอง

๒.๑.๑.๔ โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๕ บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลทะเลเม่นชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๑ ตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๐๕ โดยชาวบ้านได้บริจาคทรัพย์ซื้อที่ดินให้จำนวน ๔ ไร่ ๔๐ ตารางวา ต่อมาได้รับบริจาคเพิ่มเป็น ๕ ไร่ ๘๐ ตารางวา พร้อมได้บริจาควัสดุ และงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบ ครูใหญ่คนแรก คือ นายสวัสดิ์ อ่อนนวล ปัจจุบันเปิดทำการสอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและให้โอกาสเด็กทุกคนในเขตบริการและใกล้เคียงได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ภายใต้ปรัชญาและคำขวัญของโรงเรียนที่ว่า “เรียนดี กีฬาเด่น เน้นวินัย ใฝ่คุณธรรม สัมพันธ์ชุมชน” ผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบัน คือ นายทรงศักดิ์ สิริรัมย์ วุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาโท สาขาบริหาร การศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๔ ในปีการศึกษา ๒๕๕๕ มีนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน ๑๑๕ คน มีครู จำนวน ๗ คน สำหรับแผนที่ตั้งของโรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้องมีผังแผนภูมิที่ ๑๗ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๑๗. แสดงบริเวณโรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง

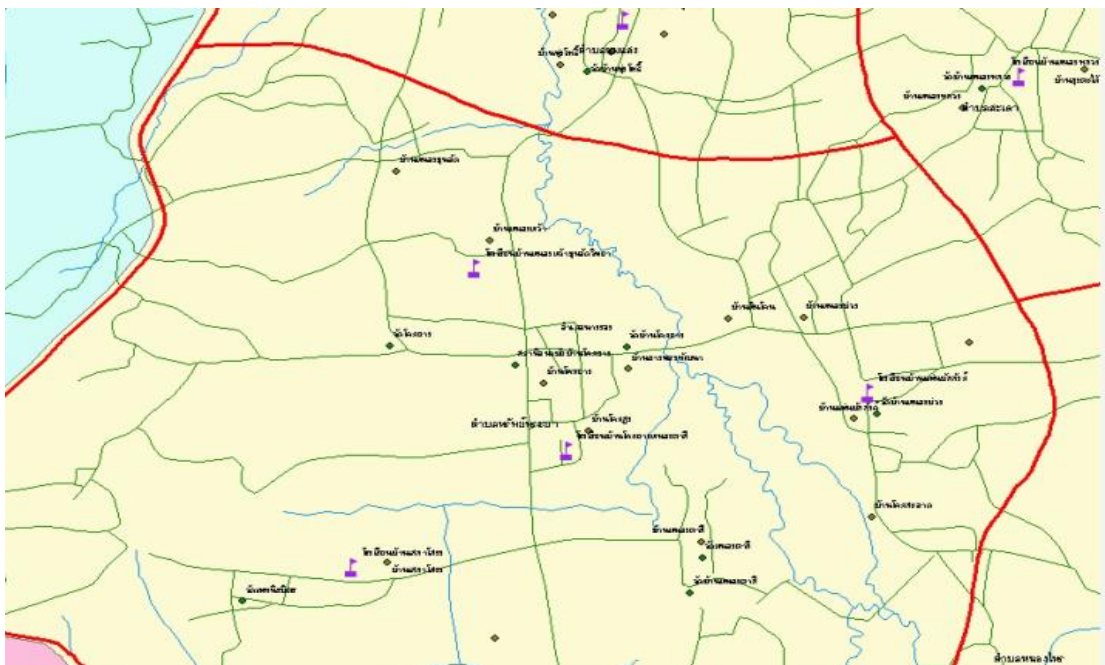

๒.๑.๑.๕ โรงเรียนบ้านหนองรักษ์ ตั้งอยู่เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลสองชั้น อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๒ ตั้งขึ้นในวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๑ โดย นายพิน พงษ์สวัสดิ์ ศึกษาธิการอำเภอกะสังในสมัยนั้นเป็นประธาน มีผู้ร่วมงาน คือ ๑) นายโต วงษ์เตมีย์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านสองชั้น ๒) นายเทียน กะรัมย์ กำนันตำบลสองชั้น ๓) นายมา กองรัมย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลสองชั้น ๔) นายรอด สุทันรัมย์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหนองรักษ์ ราษฎรบ้านหนองรักษ์ และบ้านตาสึง(บ้านโคกสะอาดปัจจุบัน) ได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์ รวมเป็นเงิน ๒๕๐ บาท (สองร้อยห้าสิบบาท) ชื้อบ้านนายตาล เกรัมย์ เป็นเงิน - ๑๘๐ บาท (หนึ่งร้อยแปดสิบบาท) เงินที่เหลือจัดซื้อไม้กระดาน ตะปู นายเทียน กะรัมย์ ได้มอบโต๊ะครู จำนวน ๑ ชุด ครูใหญ่ของโรงเรียนคนแรก คือ นายชุมพล ประเสริฐศรี นายศิริ ธรรมรรคา เป็นครูสายผู้สอน เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้น ป.๑ - ป. ๔ จัดให้เรียนแบบสหศึกษาอยู่ในความควบคุมของอำเภอกะสังที่ดินปลูกสร้างโรงเรียนเป็นที่รกร้างว่างเปล่ายังไม่มีผู้ใดถือกรรมสิทธิ์ มีพื้นที่ ๑๖ ไร่ ๖๐ ตารางวา ปัจจุบันเปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล ปีที่ ๑ ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีเขตพื้นที่บริการ ๔ หมู่บ้าน ได้แก่ ๑) บ้านโคกพริก หมู่ที่ ๒, ๒) บ้านหนองรักษ์ หมู่ที่ ๑๐, ๓) บ้านหนองปูน หมู่ที่ ๑๕ และ ๔) บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ ๑๗ ผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบันชื่อนายธวัชชัย กิรัมย์ วุฒិการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๙ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ มีนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน ๑๒๖ คน และมีครูจำนวน ๙ คน

๒.๑.๑.๖ โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี ตั้งอยู่เลขที่ ๕ ตำบลทรัพย์พระยา อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษบุรีรัมย์ เขต ๓ ตั้งขึ้นในวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เดิมชื่อโรงเรียนประชาบาลตำบลชุมแสง ๓ (วัดโคกยาง) โดยพันตรีหลวงยุทธ กาจดำรงจร นายอำเภอนางรองเป็นผู้จัดตั้ง มีครูใหญ่คนแรกชื่อนายทองดี มิ่งขวัญ และ นายห่อ หอมโลก เป็นครูน้อย เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการสมัยนั้น ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนประชาบาลตำบลชุมแสง ๒ (วัดโคกยาง) ในสมัยนั้นอาศัยศาลาวัดเป็นที่เล่าเรียน ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ทางราชการได้แต่งตั้ง นายแจ้ง คงนันทะ เป็นครูใหญ่ และเห็นสมควรสร้างให้เป็นโรงเรียนเอกเทศถาวร จึงประชุมครู กรรมการศึกษาและราษฎรในหมู่บ้าน โดยคณะครูบริจาคเงินคนละ ๑,๐๐๐ บาท ได้เงิน ๖,๐๐๐ บาท ประชาชนร่วมบริจาค เส่า ไม้กระดาน ไม้อื่น ๆ เมื่อได้เพียงพอแล้ว นายจุล คงสืบชาติ ศึกษาธิการอำเภอนางรอง จึงได้ทำการปลูกสร้าง เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๐๘ โดยใช้แรงงานของนักการภารโรงในอำเภอนางรอง คณะครู ประชาชนใช้เวลาในการก่อสร้าง ๓ วัน จึงแล้วเสร็จ ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับอนุมัติให้เปิดสอนระดับ อนุบาล ๑ (๔ ปี) อนุบาล ๒ และได้รับงบประมาณ สร้างส้วม ๑หลัง เป็นเงิน ๙๐,๐๐๐ บาท วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๓๗ ทางราชการให้เปิดโรงเรียนสาขาขึ้นที่โรงเรียนเสลาแสง โดยให้ นายผล รัตนสุข ผู้ช่วยครูใหญ่ไปรักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ พ.ศ. ๒๕๔๖ โรงเรียนได้ออมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสีคนปัจจุบัน คือ นายชนะพันธ์ อันติ วุฒิการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ ดำรงตำแหน่งในโรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ปัจจุบันโรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี มีเขตบริการ จำนวน ๗ หมู่บ้าน เปิดทำการเรียนการสอน

ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีนักเรียนรวม ๓๗๐ คน มีข้าราชการครู ๒๒ คน ในจำนวนครู ๒๒ คน มีผู้อำนวยการโรงเรียน ๑ คน ครูพนักงนราชการจำนวน ๒ คน ในจำนวนนี้มีวุฒิการศึกษาสูงสุด คือ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๘ คน ปริญญาโท ๔ คน ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยโคราช มีอาชีพทำนา ทำสวน และทำไร่ ประชากรส่วนใหญ่ยากจน นักเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนและอาหารกลางวัน บางครอบครัวไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องทำงานรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวัยหนุ่มสาวต้องเดินทางไปขายแรงงานในต่างจังหวัดและในเมืองใหญ่ ๆ นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับตายาย สำหรับแผนที่ตั้งของโรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสีมีผังแผนที่ ๑๘ ต่อไปนี้

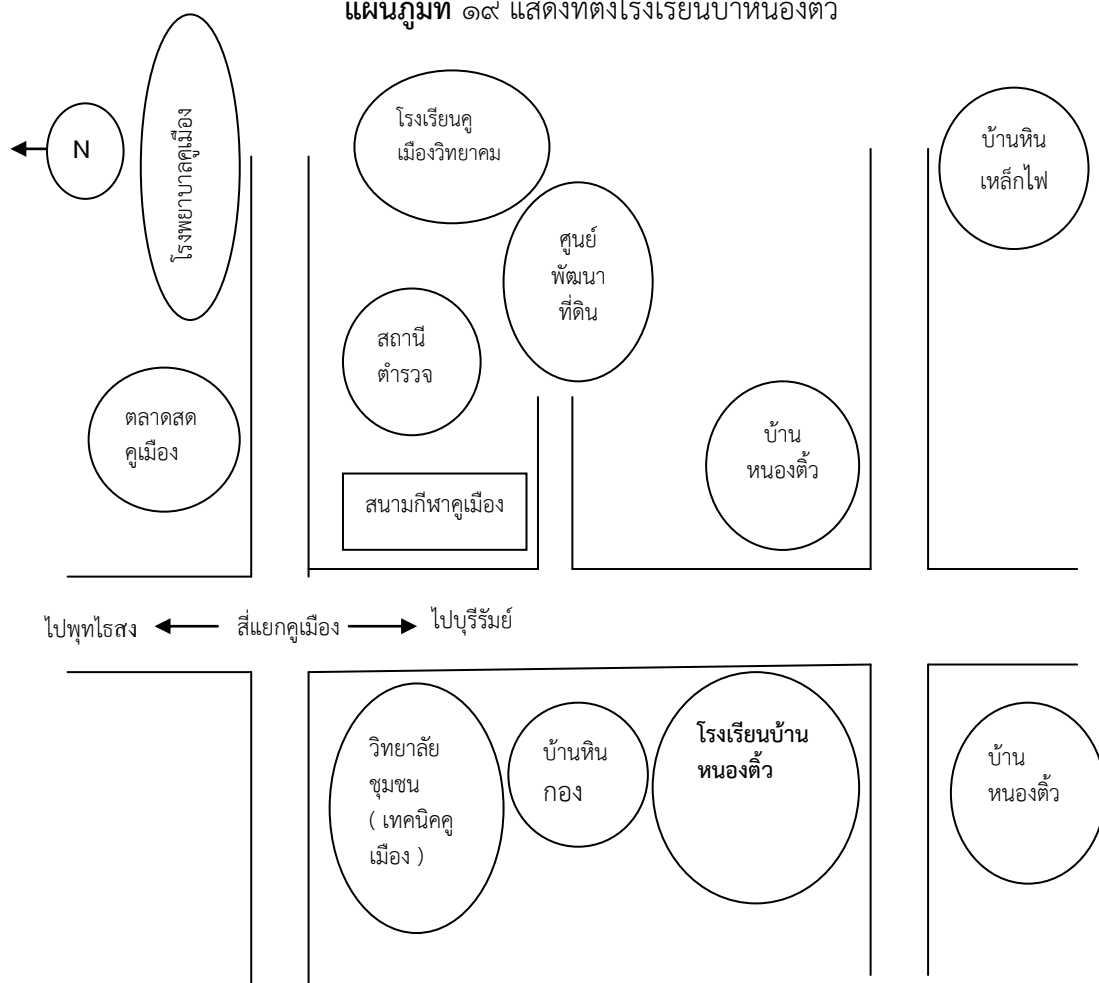
แผนภูมิที่ ๑๘ แสดงที่ตั้งและเขตบริการโรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี

๒.๑.๑.๗ โรงเรียนบ้านหนองตัว ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๗๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลคูเมือง อำเภอกูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔ ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๖ นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองตัวไปเข้าเรียนที่บ้านพรสำราญ ตำบลพรสำราญ อำเภอกูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เด็กนักเรียนต้องเดินทางไปโรงเรียนระยะทางกว่า ๓ กิโลเมตร ได้รับความลำบากมาก นายจันทร์ ตอรัมย์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหนองตัว ได้ปรึกษากับ นายสุรชาติ ตระราช ครูใหญ่โรงเรียนบ้านพรสำราญในขณะนั้น เพื่อขอจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้านหนองตัว พ.ศ. ๒๕๐๖ นายจันทร์ ตอรัมย์ และ นายสุรชาติ ตระราช พร้อมด้วยชาวบ้านหนองตัวได้ประชุมตกลงพร้อมใจกันจับจองที่ดินเป็นที่สงวนไว้สำหรับตั้งโรงเรียนบนเนื้อที่ ๕๐ ไร่ เมื่อมีที่ดินสำหรับก่อสร้างโรงเรียนแล้วจึงพร้อมใจกันเสียสละทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน ได้ก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.๑ ขนาดกว้าง ๘ คูณ ๑๕ เมตร หลังคามุงหญ้าคาเป็น

ลักษณะอาคารชั่วคราว ใช้งบประมาณ ๕,๐๐๐ บาท รับนักเรียนได้ ๑๘๐ คน และได้ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนบ้านโสกตั่ว” เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อ วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๖ ทำการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๑๐ ในขณะนั้นนายไสว ฉาไธสง ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ได้ขออนุญาตเปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่จากเดิมคือ “โรงเรียนบ้านโสกตั่ว” เป็น “โรงเรียนบ้านหนองตั่ว” เพื่อให้ตรงกับชื่อของหมู่บ้านหนองตั่ว ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๒ นายไสว ฉาไธสง ได้หาที่ดินแปลงใหม่เพื่อตั้งโรงเรียนให้เหมาะสม การคมนาคมสะดวก จึงได้แลกเปลี่ยนที่ดินใหม่ซึ่งติดกับทางหลวงสายบุรีรัมย์ – พุทไธสง มีพื้นที่ ๓๕ ไร่ ๔๔ ตารางวา ซึ่งเดิมเป็นที่ของนายปอง เดชกุลรัมย์ นายสม เดิมทำรัมย์ และนายเยี่ยม สืบสิงห์ ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านหนองตั่วได้เปิดสอนในระดับชั้น ปฐมวัย ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีเขตพื้นที่ให้บริการ ได้แก่ หมู่บ้านหนองตั่วและหมู่บ้านหินกอง ผู้อำนวยการคนปัจจุบัน คือ นายสุขุม วรรณวิจิตร วุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนบ้านหนองตั่วตั้งแต่วันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ มีนักเรียน จำนวน ๑๔๔ คน มีครูประจำการ ๑๓ คน มีครูอัตราจ้างและพนักงานราชการ ๓ คน สำหรับแผนที่ตั้งของโรงเรียนบ้านหนองตั่วมีดังแผนภูมิที่ ๑๙ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๑๙ แสดงที่ตั้งโรงเรียนบ้านหนองตั่ว

๒.๑.๒ สภาพทั่วไปของชุมชนในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการ

สภาพทั่วไปของชุมชนในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ดังนั้นในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนเพื่อนำไปวิเคราะห์ว่าที่สถานศึกษาบริหารประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวนี้ ได้มีปัจจัยด้านชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยหรือไม่อย่างไร ด้านสภาพทั่วไปของชุมชนในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการที่นำมาศึกษาในหัวข้อนี้ มีดังนี้

๒.๑.๒.๑ ลักษณะของชุมชน คือ ชุมชนโดยรวมเป็นชุมชนชนบทกึ่งชุมชนเมือง มีการตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน *ด้านโครงสร้างพื้นฐาน* มีโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้ชุมชนได้รับความสะดวกสบาย เช่น มีถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีตภายในชุมชน มีไฟฟ้าแรงสูง มีระบบน้ำประปา มีโทรศัพท์ เป็นต้น *เข้าถึงชุมชน* *ด้านสถาบันหลักในชุมชน* มีสถาบันครอบครัว มีบุตรเฉลี่ยครอบครัวละ ๓ ถึง ๔ คน มีวัดในพระพุทธศาสนา มีที่ทำการของผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน มีสถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล มีองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีลักษณะพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๒.๑.๒.๒ อาชีพหลักของคนในชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพรับจ้าง เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน หลังฤดูการทำนา ประชากรวัยทำงานส่วนหนึ่งจะออกจากชุมชนไปรับจ้างทำงานในท้องถิ่นอื่น เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี ต่างประเทศ และส่วนหนึ่งประกอบอาชีพเสริมอยู่ภายในหมู่บ้าน เช่น การเลี้ยงไหม ทอผ้า ประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เฝ้าถ่าน เลี้ยงไก่พื้นเมือง ไก่พื้นบ้าน ไก่พันธุ์ เป็นต้น การที่ประชากรวัยทำงานส่วนหนึ่งออกจากชุมชนไปรับจ้างทำงานในท้องถิ่นอื่นนี้ได้ทำให้ชุมชนส่วนมากมีจำนวนเด็กและผู้สูงอายุอาศัยอยู่จำนวนมาก เนื่องจากผู้สูงอายุเหล่านี้มีภาระในการอยู่ดูแลบ้านเรือน สัตว์เลี้ยง ประกอบอาชีพทำการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนที่มีมาแต่เดิม ส่วนประชากรวัยทำงานที่ออกจากชุมชนไปรับจ้างทำงานในท้องถิ่นอื่น เมื่อแต่งงานมีครอบครัวมีลูกก็จะนำลูกกลับมาฝากไว้ให้ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่อยู่ภายในชุมชนนั้น ๆ เป็นผู้เลี้ยงดู จากสาเหตุดังที่กล่าวมาแล้วนี้ จึงทำให้ชุมชนส่วนมากมีจำนวนเด็กและผู้สูงอายุอาศัยอยู่จำนวนมากและเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ได้ช่วย ปู่ ย่า ตา ยาย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้น เด็กนักเรียนที่มาเรียนกับทางโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ส่วนใหญ่จึงมาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

๒.๑.๒.๓ ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ปัจจุบันคนในชุมชนโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มีกิจกรรมทางด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี ดังนี้ คือ ๑) ด้านศาสนา คนในชุมชนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ คนในชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตแบบวิถีพุทธ คือ ทำบุญกับวัดและพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา เพศชายส่วนใหญ่ได้เคยเป็นผู้ผ่านการบวชเป็นสามเณรหรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาแล้ว หากคนเหล่านั้นได้ออกจากชุมชนไปรับจ้างทำงานในท้องถิ่นอื่น เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมก็จะหาโอกาสลาหยุดงานและกลับมาอุปสมบทกับวัดที่อยู่ในชุมชน ถ้าเป็นเพศหญิงส่วนใหญ่ได้ทำบุญให้ทานกับวัดและพระสงฆ์ในชุมชน หากมีเวลาและโอกาสที่เหมาะสมก็จะเข้าไปรักษาศีลอุโบสถหรือบวชศีลจารณีกับวัดและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เป็นต้น ๒) ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่เคยมีประเพณีและวัฒนธรรมมาอย่าง

ยาวนาน มีชนพื้นเมืองอยู่ร่วมกันหลายกลุ่ม เช่น เขมร ส่วย ลาว ไทยโคราช เป็นต้น คนพื้นเมืองในแต่ละชุมชนเหล่านี้ต่างก็ได้มีวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลายเป็นของตนเอง เช่น ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีงานแต่งงาน ประเพณีโกนจุก ประเพณีทำบุญรวมญาติ ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีทำบุญพระเวสสันดร ประเพณีทำบุญในวันสงกรานต์ ประเพณีเลี้ยงผีตาบู่ ประเพณีแห่นาค ประเพณีการทำบุญบั้งไฟ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีแซนโถงตา หรือการทำบุญวันสารท ประเพณีการทำบุญกฐิน ประเพณีลอยกระทง ประเพณีทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละสถานศึกษา สรุปให้เห็นได้ตามตารางที่ ๖ ดังนี้

ตารางที่ ๖. แสดงศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

สพป.	ชื่อโรงเรียน	การนับถือศาสนา	วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน
สุรินทร์	ร.ร.บ้านชะเนก	ศาสนาพุทธ	บุญบั้งไฟ บุญกฐิน เลี้ยงปูตา บุญพระเวสสันดร
	ร.ร.บ้านท่าศิลา	ศาสนาพุทธ	ทำบุญรวมญาติ วันสารทไทย
	ร.ร.บ้านเสกกอง	ศาสนาพุทธ	ประเพณีแซนโถงตา ประเพณีบุญบั้งไฟ
บุรีรัมย์	ร.ร.บ้านหนองหญ้าปล้อง	ศาสนาพุทธ	บุญบั้งไฟ แห่เทียนเข้าพรรษา
	ร.ร.บ้านหนองรักษ์	ศาสนาพุทธ	แซนโถงตา แห่นาค โกนจุก งานแต่งงาน แห่เทียนเข้าพรรษา ลอยกระทง การทำบุญบ้าน รดน้ำดำหัววันผู้สูงอายุ และประเพณีตามวันสำคัญทางศาสนา
	ร.ร.โคกยางหนองตาฮี	ศาสนาพุทธ	วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนา
	ร.ร.บ้านหนองตัว	ศาสนาพุทธ	เลี้ยงผีตาแสด ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีเลี้ยงตาบู่ ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีตามวันสำคัญทางศาสนา

๒.๑.๒.๔ การศึกษาของคนในชุมชน คือ คนส่วนใหญ่ เช่น ผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น จบการศึกษาสูงสุดในระดับชั้นประถมศึกษา การสำรวจข้อมูลจากเอกสารของสถานศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนในเบื้องต้น สามารถสรุปให้เห็นได้ ดังนี้ โรงเรียนบ้านชะเนก ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓^๒ โรงเรียนบ้านท่าศิลา ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา^๓โรงเรียนบ้านเสกกอง ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา^๔โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง

^๒โรงเรียนบ้านชะเนก อำเภอดุสิตภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๘.

^๓โรงเรียนบ้านท่าศิลา อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์, “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๖.

^๔โรงเรียนบ้านเสกกอง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๕.

ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา^๙โรงเรียนบ้านหนองรักษ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา^{๑๐}โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษต่ำกว่าระดับปริญญาตรี^{๑๑} และโรงเรียนบ้านหนองตัว ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา^{๑๒}

๒.๑.๒.๕ รายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนของคนในชุมชน คือ คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้ของคนในชุมชนส่วนใหญ่มาจากภาคเกษตรกรรม จากการสำรวจข้อมูลจากเอกสารของสถานศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนของผู้ปกครองนักเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ สรุปได้ดังตารางที่ ๗ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๗ แสดงรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนของผู้ปกครองโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ (ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องรายได้)

รายได้ของผู้ปกครองนักเรียนเฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือน	สพ.สุรินทร์			สพ.บุรีรัมย์			
	ร.ร.บ้านชะเนง ^๙	ร.ร.บ้านท่าศิลา ^{๑๐}	ร.ร.บ้านเสกทอง	ร.ร.บ้านหนองหญ้าปล้อง ^{๑๑}	ร.ร.บ้านหนองรักษ ^{๑๒}	ร.ร.บ้านโคกยางหนองตาสี ^{๑๓}	ร.ร.บ้านหนองตัว ^{๑๔}
น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท		✓					
๒๐,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท			✓	✓	✓		✓
๓๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐ บาท						✓	
มากกว่า ๔๐,๐๐๐ บาท	✓						

^๙โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๑๑.

^{๑๐}โรงเรียนบ้านหนองรักษ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๗.

^{๑๑}โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๕.

^{๑๒}โรงเรียนบ้านหนองตัว อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๘.

^{๑๓}โรงเรียนบ้านชะเนง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๘.

^{๑๔}โรงเรียนบ้านท่าศิลา อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๖.

^{๑๑}โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๑๑.

^{๑๒}โรงเรียนบ้านหนองรักษ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๗.

^{๑๓}โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๕.

^{๑๔}โรงเรียนบ้านหนองตัว อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัตสำเนา), หน้า ๘.

๒.๑.๓ สภาพทั่วไปของสถานศึกษา

สภาพทั่วไปของสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ เป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันได้อีกทางหนึ่ง ประเด็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของสถานศึกษาที่นำมาศึกษาในหัวข้อนี้มีอยู่ ๔ หัวข้อ ดังนี้ คือ ๑) อาคารและสถานที่ ๒) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ๓) หลักสูตรสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ และ ๔) การประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งรายละเอียดในแต่ละหัวข้อจะได้ศึกษาตามลำดับ ดังนี้

๒.๑.๓.๑ อาคารและสถานที่ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มีอาคารและสถานที่ ดังนี้ คือ ๑) โรงเรียนบ้านชะเนก มีสถานที่จำนวน ๘ ไร่ ๔๘ ตารางวา มีอาคารเรียนจำนวน ๓ หลัง อาคารประกอบจำนวน ๑ หลัง ส้วม ๔ หลัง และสนามฟุตบอล ๑ สนาม^{๑๕} ๒) โรงเรียนบ้านท่าศิลา มีสถานที่แบ่งออกเป็น ๒ แปลง คือ แปลงที่ ๑ มีจำนวน ๕ ไร่ แปลงที่ ๒ มีจำนวน ๑๑ ไร่ ๓ งาน ๖ ตารางวา มีอาคารเรียนจำนวน ๕ หลัง อาคารประกอบจำนวน ๑ หลัง ส้วม ๕ หลัง สนามเด็กเล่น ๑ สนาม สนามฟุตบอล ๑ สนาม และสนามบาสเกตบอล ๑ สนาม^{๑๖} ๓) โรงเรียนบ้านเสกกอง มีสถานที่จำนวน ๑๓ ไร่ ๒ งาน ๒๒ ตารางวา มีอาคารเรียนจำนวน ๔ หลัง อาคารประกอบจำนวน ๓ หลัง ส้วมจำนวน ๖ หลัง สนามเด็กเล่นจำนวน ๑ สนาม สนามฟุตบอล ๑ สนาม สนามบาสเกตบอล ๑ สนาม และสนามตะกร้อ ๑ สนาม^{๑๗} ๔) โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง มีสถานที่จำนวน ๕ ไร่ ๘๐ ตารางวา มีอาคารเรียน จำนวน ๓ หลัง อาคารประกอบ จำนวน ๔ หลัง ส้วม ๔ หลัง สนามเด็กเล่น ๑ สนาม สนามฟุตบอล ๑ สนาม และสนามวอลเลย์บอล ๑ สนาม^{๑๘} ๕) โรงเรียนบ้านหนองรักษ มีสถานที่จำนวน ๑๖ ไร่ ๖๐ ตารางวา มีอาคารเรียนจำนวน ๒ หลัง อาคารประกอบจำนวน ๒ หลัง ส้วม ๒ หลัง สนามเด็กเล่น ๒ สนาม สนามฟุตบอล ๒ สนาม สนามตะกร้อ ๒ สนาม สนามวอลเลย์บอล ๒ สนาม และสนามแฮนด์บอล ๒ สนาม^{๑๙} ๖) โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี มีสถานที่จำนวน ๒๒ ไร่ ๑ งาน ๗๓ ตารางวา มีอาคารเรียนจำนวน ๔ หลัง อาคารประกอบจำนวน ๔ หลัง ส้วมจำนวน ๔ หลัง และสนามฟุตบอล ๑ สนาม^{๒๐} ๗) โรงเรียนบ้านหนองดี มีสถานที่จำนวน ๓๕ ไร่ ๔๔ ตารางวา มีอาคารเรียนจำนวน ๔

^{๑๕}โรงเรียนบ้านชะเนก อำเภอสี่พระยา จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๗.

^{๑๖}โรงเรียนบ้านท่าศิลา อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์, “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๕.

^{๑๗}โรงเรียนบ้านเสกกอง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๕.

^{๑๘}โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๑๐.

^{๑๙}โรงเรียนบ้านหนองรักษ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๖.

^{๒๐}โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๕.

หลัง อาคารประกอบจำนวน ๑ หลัง ส้วม ๒ หลัง สนามเด็กเล่น ๑ สนาม สนามฟุตบอล ๑ สนาม และ สนามบาสเกตบอล ๒ สนาม^{๒๑} เพื่อให้เห็นภาพรวมได้ง่ายขึ้นผู้วิจัยจะนำเสนอเกี่ยวกับอาคารและสถานที่ดังกล่าว ดังตารางที่ ๘ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๘. แสดงสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับอาคารและสถานที่ โรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำใน จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ปีการศึกษา ๒๕๕๕

ด้านอาคาร สถานที่ และสภาพแวดล้อม	สพป.สุรินทร์			สพป.บุรีรัมย์			
	ร.ร.บ้าน ชะเนก	ร.ร.บ้าน ท่าศิลา	ร.ร.บ้าน เสกกong	ร.ร.บ้าน หนองหญ้า ปล้อง	ร.ร.บ้าน หนอง รักษ	ร.ร.บ้าน โคกยาง หนองตาสี	ร.ร.บ้าน หนองตัว
โรงเรียนมีเนื้อที่/ไร่	๘	๑๖	๑๓	๕	๑๖	๒๒	๓๓
อาคารเรียน/หลัง	๓	๕	๔	๓	๒	๔	๔
อาคารประกอบ/หลัง	๑	๑	๓	๔	๒	๔	๑
ส้วม/หลัง	๔	๕	๖	๔	๒	๔	๒
สนามเด็กเล่น	-	๑	๑	๑	๑	-	๑
สนามฟุตบอล	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
สนามบาสเกตบอล	-	๑	๑	-	-	-	๒
สนามวอลเลย์บอล	-	-	-	๑	๒	-	-
สนามตะกร้อ	-	-	๑	-	๑	-	-
สนามแฮนด์บอล	-	-	-	-	๑	-	-

๒.๑.๑.๒ บุคลากรและนักเรียน ปีการศึกษา ๒๕๕๕โรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำใน จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มีบุคลากรและนักเรียน ดังนี้ ๑)โรงเรียนบ้านชะเนก มีบุคลากร คือ มีครู ประจำการจำนวน ๒๐ คน ลูกจ้างนักการภารโรง ๑ คน พนักงานธุรการ ๑ คน ครูพี่เลี้ยงเด็กพิการ ๑ คน ครูอัตราจ้างสอนคอมพิวเตอร์ ๑ คน และ แม่ครัว ๒ คน และมีนักเรียนจำนวน ๓๘๖ คน^{๒๒} ๒)โรงเรียนบ้านท่าศิลา มีบุคลากร คือ มีครูประจำการจำนวน ๒๑ มีครูอัตราจ้างจำนวน ๓ คน และมีนักเรียนจำนวน ๓๖๕ คน^{๒๓} ๓)โรงเรียนบ้านเสกกong มีบุคลากร จำนวน ๑๙ คน และมีนักเรียนจำนวน ๒๗๙ คน^{๒๔} ๔)โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง มีบุคลากร จำนวน ๘ คน และมีนักเรียน จำนวน

^{๒๑} โรงเรียนบ้านหนองตัว อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๗.

^{๒๒}โรงเรียนบ้านชะเนก อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๔-๖.

^{๒๓}โรงเรียนบ้านท่าศิลา อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๓-๕.

^{๒๔}โรงเรียนบ้านเสกกong อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษาปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๓-๔.

๑๑๕ คน^{๒๕})โรงเรียนบ้านหนองรักษมีบุคลากร คือ มีครูประจำการจำนวน ๑๐ คน ลูกจ้างจำนวน ๓ คน และมีนักเรียน จำนวน ๑๒๖ คน^{๒๖} ๖)โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี มีบุคลากร คือ มีครูประจำการจำนวน ๑๙ คน มีครูอัตราจ้างจำนวน ๒ คน และมีนักเรียน จำนวน ๓๗๐ คน^{๒๗})โรงเรียนบ้านหนองตัว มีบุคลากร คือ มีครูประจำการจำนวน ๑๓ คน ครูอัตราจ้างและพนักงานราชการ ๓ คน และมีนักเรียนจำนวน ๑๔๔ คน^{๒๘} เพื่อให้เห็นภาพรวมได้ง่ายขึ้นจะนำเสนอโดยใช้ตารางที่ ๙ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๙. แสดงบุคลากรและนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ปีการศึกษา ๒๕๕๕

จำนวนบุคลากรและนักเรียน	สพป.สุรินทร์			สพป.บุรีรัมย์				รวม
	ร.ร.บ้านขะเนก	ร.ร.บ้านท่าศิลา	ร.ร.บ้านเสกกอง	ร.ร.บ้านหนองหญ้าปล้อง	ร.ร.บ้านหนองรักษ	ร.ร.บ้านโคกยางหนองตาสี	ร.ร.บ้านหนองตัว	
บุคลากร	๒๖	๒๔	๑๙	๘	๑๓	๒๑	๑๖	๑๒๗
นักเรียน	๓๘๖	๓๖๕	๒๗๙	๑๑๕	๑๒๖	๓๗๐	๑๔๔	๑,๗๘๕
รวม	๔๐๗	๓๘๙	๒๙๘	๑๒๓	๑๓๙	๓๙๑	๑๖๐	๑,๘๐๘

๒.๑.๑.๓ หลักสูตรสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้ คือ (๑) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ในระดับปฐมวัย ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖^{๒๙} สำหรับในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้จัดการศึกษาแบ่งออกเป็น ๓ ช่วงชั้น ดังนี้ คือ ช่วงชั้นที่ ๑ ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓, ช่วงชั้นที่ ๒ ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖, และช่วงชั้นที่ ๓ ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓, การจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้ยึดตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่ให้แนวทางไว้ว่า การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย, คณิตศาสตร์,

^{๒๕}โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๘-๑๐.

^{๒๖}โรงเรียนบ้านหนองรักษ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๓-๖.

^{๒๗}โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒-๕.

^{๒๘}โรงเรียนบ้านหนองตัว อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๔-๗.

^{๒๙}โรงเรียนบ้านขะเนก อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์“รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๘.

วิทยาศาสตร์, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, สุขศึกษาและพลศึกษา, ศิลปะ, การงานอาชีพและเทคโนโลยี, ภาษาต่างประเทศ ในสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น ๒ กลุ่ม คือ *กลุ่มแรก* ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธิ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ *กลุ่มที่สอง* ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตาม ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธิ์ ในหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้าไปในมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในทุก ๆ กลุ่มสาระการเรียนรู้ด้วย ส่วนสัดส่วน สาระหลักสูตรและเวลาเรียนได้ยึดแนวทางตามที่หลักสูตรกำหนดและยึดตามจุดเน้นของแต่ละสถานศึกษา (๒) *ด้านแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น* สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยแต่ละสถานศึกษาได้มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับชื่อแหล่งเรียนรู้ สถิติจำนวนครั้งที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในแต่ละปีไว้เป็นหลักฐานเพื่อนำมาใช้อ้างอิงได้ด้วย

๒.๑.๑.๔ การรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา คือ ปัจจุบันสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ทั้ง ๗ โรงเรียนได้ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน (สมศ.) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผลของการรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาดังกล่าวจัดแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ คือ ๑) กลุ่มโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษารอบที่สอง และ ๒) กลุ่มโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษารอบที่สาม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีผลของการประเมินสรุปได้ ดังตารางที่ ๑๐ และ ๑๑ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๐ แสดงผลการประเมินคุณภาพภายนอกกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษารอบที่สอง

ระดับการศึกษา	กลุ่มที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสถานศึกษาภายนอกกรอบสอง															
	ร.ร.บ้านชะเนง				ร.ร.บ้านท่าศิลา				ร.ร.บ้านเสกทอง				ร.ร.บ้านหนองรักษ			
	ระดับคุณภาพโดยรวม				ระดับคุณภาพโดยรวม				ระดับคุณภาพโดยรวม				ระดับคุณภาพโดยรวม			
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ระดับการศึกษาปฐมวัย			✓				✓				✓				✓	
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน			✓				✓				✓				✓	
ผลของการรับรองคุณภาพของ สมศ.	ให้การรับรอง				ให้การรับรอง				ให้การรับรอง				ให้การรับรอง			

จากตารางที่ ๑๐.คะแนนที่ได้ทำให้เห็นว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยทั้งสองระดับ คือ ระดับการศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดี

ตารางที่ ๑๑. แสดงผลการประเมินคุณภาพภายนอกกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษารอบที่สาม

ระดับการศึกษา	น้ำหนักคะแนน	กลุ่มที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสถานศึกษาภายนอกกรอบสาม							
		ร.ร.บ้านหนองหญ้าปล้อง		โคกยางหนองตาฮี		ร.ร.บ้านหนองตัว		เฉลี่ยรวม	
		คะแนนที่ได้	ระดับคุณภาพโดยรวม	คะแนนที่ได้	ระดับคุณภาพโดยรวม	คะแนนที่ได้	ระดับคุณภาพโดยรวม	คะแนนที่ได้	ระดับคุณภาพโดยรวม
ระดับการศึกษาปฐมวัย	๑๐๐.๐๐	๙๕.๙๖	ดีมาก	๙๒.๙๑	ดีมาก	๘๙.๙๓	ดี	๙๒.๙๓	ดีมาก
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๑๐๐.๐๐	๘๘.๖๘	ดี	๘๑.๓๐	ดี	๘๓.๑๔	ดี	๘๔.๓๗	ดี
ผลของการรับรองคุณภาพของ สมศ.		ให้การรับรอง		ให้การรับรอง		ให้การรับรอง		ให้การรับรอง	

จากตารางที่ ๑๑. คะแนนที่ได้ทำให้เห็นว่า ผลการประเมิน ในระดับการศึกษาปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๙๒.๙๓ มีคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๘๔.๓๗ มีคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

๒.๒ การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

ปัจจุบันโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้มีระบบบริหารจัดการศึกษาให้เห็นแนวทางดำเนินงานอย่างชัดเจนโดยมีแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ คือ ๑) โครงสร้างการบริหารงาน ๒) วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ๓) ด้านแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ ๔) การดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา แต่ละองค์ประกอบจะได้ศึกษาตามลำดับดังนี้

๒.๒.๑ โครงสร้างการบริหารงาน

ปัจจุบันโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๒.๒.๑.๑ ด้านการบริหารวิชาการ คือ งานเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ เช่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกัน

คุณภาพในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นต้น

๒.๒.๑.๒ ด้านการบริหารงบประมาณ คือ งานเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ เช่น การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ เป็นต้น

๒.๒.๑.๓ ด้านการบริหารงานบุคคล คือ งานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เช่น การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

๒.๒.๑.๔ ด้านการบริหารทั่วไป คือ งานเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป เช่น การดำเนินงานธุรการ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชา การงบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงาน การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย งานส่งเสริมกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา งานประสานงานราชการกับเขตพื้นที่และหน่วยงานอื่น งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น เป็นต้น

สำหรับแนวทางที่นำมาใช้ในการบริหารผู้บริหารสถานศึกษาได้นำมาจากแนวคิด เทคนิคการบริหารแบบพัฒนาตามกระบวนการ PDCA การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management) SBM และ การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นต้น ผังโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำดังกล่าวจัดเป็นโครงสร้างการบริหารงานได้ ดังแผนภูมิที่ ๒๐ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒๐. แสดงโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์ และบุรีรัมย์

๒.๒.๒ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

ปัจจุบันสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ไว้ดังนี้

๒.๒.๑.๑ วิสัยทัศน์ ตัวอย่างเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

๑) โรงเรียนบ้านชะเนง มีวิสัยทัศน์ว่า “นักเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ผสานคุณธรรม ก้าวนำเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมดี ทุกคนมีส่วนร่วม” ๒) โรงเรียนบ้านท่าศิลา มีวิสัยทัศน์ว่า “เป็นองค์กรจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน มีคุณธรรม ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต คิดวิเคราะห์ อ่านออกเขียนได้ ใช้เทคโนโลยีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการ ปลุกฝังรักการอ่าน ประสานชุมชนร่วมใจในการจัดการศึกษา พัฒนาศักยภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ห่วงใยปลอดภัย มีชีวิตปลอดภัย” ๓) โรงเรียนบ้านเสกกอง มีวิสัยทัศน์ว่า “ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนดี ใช้เทคโนโลยีพัฒนาการเรียนรู้ รู้รักษาสภาพแวดล้อม ได้คุณภาพตามมาตรฐาน.” ๔) โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง มีวิสัยทัศน์ว่า “โรงเรียนจะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้ได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพมีประสิทธิภาพทุกด้าน มีความสามารถด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่สมบูรณ์ อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย” ๕) โรงเรียนบ้านหนองรักษ์ มีวิสัยทัศน์ว่า “โรงเรียนจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีคุณธรรม มีความรู้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข” ๖) โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี่ มีวิสัยทัศน์ว่า “โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี่ และชุมชน มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนให้มีความรู้พื้นฐาน ก้าวทันเทคโนโลยี มีสุขภาพสมบูรณ์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด” ๗) โรงเรียนบ้านหนองด้วง มีวิสัยทัศน์ว่า “พัฒนาศักยภาพ สืบสานคุณธรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพียบพร้อมเทคโนโลยี สุขภาพดีมีความสุขอยู่อย่างพอเพียง”

๒.๒.๑.๒ พันธกิจ สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์แต่ละแห่งได้กำหนดพันธกิจในการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนี้ ๑) โรงเรียนบ้านชะเนง มีพันธกิจ คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนและประชาชน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้เต็มศักยภาพ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม และจัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย จัดหาสื่อวัสดุ ครุภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ระดมทรัพยากรจากชุมชนและองค์กรต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา นำระบบการบริหารคุณภาพมาใช้ในโรงเรียน พัฒนาอาคารสถานที่ให้สะอาดร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ ๒) โรงเรียนบ้านท่าศิลา มีพันธกิจ คือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สามารถรองรับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาในวัยเรียนอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม บริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาคุณธรรม นำความรู้ และคุณภาพของผู้เรียน ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายในการจัดการศึกษา สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนทุก

ระดับ ให้เห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดการศึกษา จัดสภาพบริบทและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการศึกษา ๓) *โรงเรียนบ้านเสกทอง* มีพันธกิจ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนรู้ ส่งเสริมและฟื้นฟูความเป็นไทย ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาโรงเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ร่มรื่น สวยงามทั้งภายนอกและภายในห้องเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา ๔) *โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง* มีพันธกิจ คือจัดการศึกษาภาคบังคับในเขตบริการอย่างทั่วถึง จัดทำพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกด้านและสอดคล้องกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป การเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่านิยม ที่ดีงาม จัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาความรู้ ทักษะ คุณลักษณะในทุกวิชา โดยเฉพาะคณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่พัฒนาส่งเสริมผู้เรียนด้าน สุขภาพ ดนตรี กีฬา ศิลปะ และผู้เรียนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน พัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ๕) *โรงเรียนบ้านหนองรักษ์* มีพันธกิจ คือ เกณฑ์เด็กในเขตบริการ เข้ารับการศึกษาภาคบังคับทุกคน จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ๖) *โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี่* มีพันธกิจ คือ พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการ เสริมสร้างศักยภาพผู้เรียน ในด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์เสริมสร้างสมรรถภาพของผู้เรียนให้สมบูรณ์ ปลุกจิตสำนึกให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ๗) *โรงเรียนบ้านหนองตัว* มีพันธกิจ คือ จัดการศึกษาให้กับเด็กอายุ ๖-๑๕ ปีอย่างทั่วถึง และเรียนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาให้เด็กพิการ ด้อยโอกาส และเด็กที่มีความพิเศษ ตามศักยภาพ จัดการศึกษาให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามความถนัด และสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนที่จบการศึกษาได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสุขในการเรียนตามมาตรฐานหลักสูตร วิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาระบบการเรียนรู้ สร้างและจัดหาแหล่งเรียนรู้ พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เพียงพอ และเอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพจัดสวัสดิการ สร้างแรงจูงใจให้ครูรักการทำงาน พัฒนา จัดหา ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมและเทคโนโลยี ให้มีคุณภาพ และเพียงพอสำหรับการจัดการเรียนรู้ จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จัดระบบประกันความปลอดภัยให้กับนักเรียน โดยคำนึงสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และการปลอดภัย จากสิ่งเสพติด ส่งเสริมกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน จัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง ชุมชนที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งจัดทำรายงานการจัดการศึกษารายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณะชนทุกปีการศึกษา พัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้แข็งแรงสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นต้น

๒.๒.๑.๓ เป้าหมาย ในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิสุทธิพรชนในจังหวัดสุรินทร์ และบุรีรัมย์ ได้พบว่าสถานศึกษาต่าง ๆ มีการกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้ ๑) *โรงเรียนบ้านชะเนก* กำหนดเป้าหมายไว้ว่า นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มี

ความพร้อมที่จะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา นักเรียนระดับประถมศึกษา ได้รับการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะตามหลักสูตรกำหนด นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะอาชีพ สอดคล้องกับสภาพเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาโดยครูผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพตามความถนัดและความสนใจ นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย คณะครูได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และทักษะ ตลอดจนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนมีการบริหาร จัดการ การนิเทศ ติดตาม กำกับและตรวจสอบอย่างเป็นระบบครบถ้วน ชุมชน หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการประสานความร่วมมือกับโรงเรียนระดมทรัพยากรตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษา อาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียนได้รับการพัฒนาให้สะอาด รื่นรมย์ สวยงาม เอื้อต่อการจัดกิจกรรมเรียนรู้โดยนำหลักการ ๕ ส มาเป็นแนวปฏิบัติในโรงเรียน ประชาชนและชุมชนในเขตบริการได้รับการบริการต่างๆ จากโรงเรียน เช่น บริการหอสมุด วัสดุครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ เป็นต้น ๒) โรงเรียนบ้านท่าศิลา กำหนดเป้าหมายไว้ว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระ ร้อยละ ๗๕ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนด ร้อยละ ๙๕ นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีคุณธรรมจริยธรรม จัดหาสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ครบทุกชั้น จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ในโรงเรียน ให้มีอย่างน้อย ๕๐ เครื่อง คณะครูได้รับการพัฒนาตนเองทุกคน อย่างน้อยปีละ ๒๐ ชั่วโมง คณะครูนำผลงานวิจัยมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างน้อยปีละ ๒ ชิ้น โรงเรียนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ปีละ ๑ แห่ง โรงเรียนพานักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง นักเรียนรู้จักประหยัด ซื่อสัตย์ และเกิดความชื่นชมในแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ๓) โรงเรียนบ้านเสกทอง กำหนดเป้าหมายไว้ว่า ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณภาพด้านผู้เรียนที่ได้ระดับดีขึ้นไปไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ โรงเรียนดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ร้อยละ ๑๐๐ ผู้เรียนร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นักเรียน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามจุดเน้นที่โรงเรียนกำหนดร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป ผู้เรียนร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป มีคุณธรรมจริยธรรม มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินในระดับดี โรงเรียนมีสภาพแวดล้อม สื่อ เทคโนโลยี เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ๔) โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง กำหนดเป้าหมายไว้ว่า ประชากรวัยเรียนระดับปฐมวัยและภาคบังคับได้เรียนอย่างทั่วถึงเสมอภาคและมีคุณภาพ มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศครอบคลุมภารกิจโดยใช้เทคโนโลยีทันสมัย นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิใจในความเป็นไทย รักสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยด้วยสิทธิเด็ก พัฒนาระบบการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี ส่งเสริมตามความสนใจโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนที่หลากหลาย และมีรายได้ระหว่างเรียน โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนองค์กรอื่นๆ ในท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้ได้โรงเรียนมาตรฐาน พัฒนาระบบงบประมาณ การบริหารงบประมาณโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานส่งผลต่อ ผู้เรียนโดยตรงโรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ ๕) โรงเรียนบ้านหนองรักษ กำหนดเป้าหมายไว้ว่า เด็กในวัยเรียนได้รับการศึกษาจนจบ

ชั้นสูงสุดของโรงเรียน นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามศักยภาพและความถนัดของตนเอง บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและมีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ๕)โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี่ กำหนดเป้าหมายไว้ว่า โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี่ มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี รู้จักใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นเป้าหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาตามหลักสูตร ดังนี้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข๕)โรงเรียนบ้านหนองตัว กำหนดเป้าหมายไว้ว่า นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร มีหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะให้เห็นคุณค่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาในความเป็นไทย นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีความสามารถในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ อยู่ในระดับ ๓ ภายในปี ๒๕๕๕ ครูทุกคนเสริมแรงในทางบวกเพื่อพัฒนาผู้เรียน นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๕ มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต นักเรียนร้อยละ ๘๐ มีสุนทรีย์และลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีอาคารเรียนแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาด ร่มรื่น เป็นที่ดึงดูดใจทำให้อยากเรียนรู้ โรงเรียนมีสื่ออุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีครบทุกสาระการเรียนรู้ และครูนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ และสามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษา มีบุคลากรครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และคุณภาพ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ ๖๐ พึงพอใจการจัดการศึกษา โรงเรียนจัดทำรายงานจัดการศึกษาต่อสาธารณชนภาคเรียนละ ๑ ครั้ง เป็นต้น

๒.๒.๑.๔ อัตลักษณ์โรงเรียน ตัวอย่างเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของสถานศึกษาต่าง ๆ มีดังนี้ คือ ๑) โรงเรียนบ้านชะเนง มีอัตลักษณ์ว่า “ไหวสวย มารยาทงาม” ๒) โรงเรียนบ้านท่าศิลา มีอัตลักษณ์ว่า “(๑) ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัยใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน (๒) ปลุกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม งานในหน้าที่ มีจิตสาธารณะ มีความพร้อมเพรียงและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นพลเมืองที่ดี มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (๓) เศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาอาชีพท้องถิ่น (๔)ใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ (๕) ปลุกฝังรักการอ่าน” ๓) โรงเรียนบ้านเสกทอง มีอัตลักษณ์ว่า “สวดมนต์ได้ สุขภาพกายดี มีความกตัญญู” ๔) โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง มีอัตลักษณ์ว่า “นักเรียนสุขภาพดี มีคุณธรรม จริยธรรม” ๕)โรงเรียนบ้านหนองรักษ์ มีอัตลักษณ์ว่า “รักษ์

ดนตรีไทย” ๒) โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี่ มีอัตลักษณ์ว่า “ประพตติดี มีวินัย” และ ๓) โรงเรียนบ้านหนองตัว มีอัตลักษณ์ว่า “กิริยาอ่อนน้อม วาจาอ่อนหวาน นวดसानสายใย”

๒.๒.๑.๕ เอกลักษณ์ของโรงเรียน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ พบว่า สถานศึกษาต่าง ๆ ได้มีการกำหนดเอกลักษณ์ของสถานศึกษาไว้ดังนี้ ๑) โรงเรียนบ้านชะเนก มีเอกลักษณ์ว่า “โรงเรียนส่งเสริมมารยาท” ๒) โรงเรียนบ้านท่าศิลา มีเอกลักษณ์ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาอาชีพท้องถิ่น อาชีพทำรายได้ คือ อาชีพการทำข้าวหลาม” ๓) โรงเรียนบ้านเสกกอง มีเอกลักษณ์ว่า “โรงเรียนคุณธรรม” ๔) โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง มีเอกลักษณ์ว่า “โรงเรียน ICT” ๕) โรงเรียนบ้านหนองรักษ์ มีเอกลักษณ์ว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ” ๖) โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี่ มีเอกลักษณ์ว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ” ๗) โรงเรียนบ้านหนองตัว มีเอกลักษณ์ว่า “กิริยาอ่อนน้อม วาจาอ่อนหวาน นวดसानสายใย”

๒.๒.๓ แนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ จึงได้กำหนดแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ดังนี้

๒.๒.๓.๑ แนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาต่าง ๆ ได้มีการกำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ ดังนี้ ๑) โรงเรียนบ้านชะเนก ได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ คือ ต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับพันธกิจ นโยบาย และวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการให้เกิดในอนาคต^{๓๐} ๒) โรงเรียนบ้านท่าศิลา ได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ ๓ ประการ คือ (๑) ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายพัฒนาผู้เรียนด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ (๒) พัฒนาครูให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (๓) พัฒนาการจัดการนิเทศภายในให้เป็นระบบโดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย^{๓๑} ๓) โรงเรียนบ้านเสกกอง ได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ ๓ ประการ คือ (๑) ส่งเสริมแนวความคิดเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา และพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จนเป็นวัฒนธรรมคุณภาพในการทำงานปกติของสถานศึกษา (๒) นำผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากการประเมินตนเองหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเลือกสรรข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (๓) เผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ

^{๓๐}โรงเรียนบ้านชะเนก อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๓๘.

^{๓๑}โรงเรียนบ้านท่าศิลา อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๑๙.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนา^{๓๒} ๔)โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง ได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ คือ ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔ โรงเรียนได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยรวมทั้งมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดเพิ่มเติมและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนดเพิ่มเติมตามจุดเน้น ภารกิจของโรงเรียนและกำหนดเกณฑ์ที่หวังว่าจะทำให้บรรลุผลได้ในปีการศึกษานี้ในระดับปฐมวัยจำนวน ๑๑ มาตรฐาน ๕๗ ตัวบ่งชี้และระดับประเมินศึกษา จำนวน ๑๕ มาตรฐาน ๖๕ ตัวบ่งชี้^{๓๓} ๕)โรงเรียนบ้านหนองรักษ ได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ คือ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยให้ความรู้แก่นักเรียน ส่งเสริมการหารายได้ระหว่างเรียน ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด จัดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูง สอนให้นักเรียนรู้จักการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตให้คล่อง จัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน มีการจัดระบบการใช้บริการเช่น ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดนตรี ห้องภาษาไทย ห้องคณิตศาสตร์^{๓๔} ๖)โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี ได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ ๙ ประการ คือ (๑) พัฒนาทักษะการอ่านคล่อง และเขียนคล่อง (๒) พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะขบวนการคิดสู่ห้องเรียนอย่างเป็นระบบ (๓) ส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม (๔) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพดี (๕) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (๖) ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก (๗) ปลูกฝังผู้เรียนให้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (๘) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน (๙) ส่งเสริมความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นในการจัดการศึกษา^{๓๕} ๗)โรงเรียนบ้านหนองตัว ได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้สถานศึกษามีทิศทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา โดยการวางแผนพัฒนาจุดเด่นในด้านผู้เรียนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเรื่องความมีวินัย รับผิดชอบ การดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และการออกกำลังกายสม่ำเสมอ ด้านดนตรีนาฏศิลป์ และการทำงานอาชีพสุจริต จัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่องให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก ผู้บริหารระดมทรัพยากรจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษา และพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ทางเข้าและทางออกโรงเรียนให้สวยงาม^{๓๖}

^{๓๒} โรงเรียนบ้านเสกกอง อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษาปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๑๗.

^{๓๓} โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๙.

^{๓๔} โรงเรียนบ้านหนองรักษ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๒.

^{๓๕} โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษาปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒-๕.

^{๓๖} โรงเรียนบ้านหนองตัว อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๕.

๒.๒.๓.๒ กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จากการที่ผู้วิจัยได้ลงเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า สถานศึกษาต่าง ๆ ได้มีการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ ดังนี้ ๑)โรงเรียนบ้านชะเนง มีอยู่ ๕ กลยุทธ์ คือ (๑) พัฒนาคุณภาพผู้เรียน (๒) พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา (๓) สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ (๔) ส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษา (๕) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา^{๓๗} ๒)โรงเรียนบ้านท่าศิลา มีอยู่ ๕ กลยุทธ์ คือ (๑) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ (๒) ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (๓) ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มศักยภาพ (๔) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ (๕) พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา หลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา^{๓๘} ๓)โรงเรียนบ้านเสกกอง มีอยู่ ๕ กลยุทธ์ คือ (๑) พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามมาตรฐานด้านผู้เรียน (๒) พัฒนาการจัดการศึกษา (๓) เสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (๔) ส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษา (๕) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา^{๓๙} ๔)โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง มีอยู่ ๕ กลยุทธ์ คือ (๑) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้โดยการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน (๒) ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (๓) ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมผู้เรียนให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มศักยภาพ (๔) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบทั้งด้านทักษะและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (๕) พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจตามหลักธรรมาภิบาล^{๔๐} ๕)โรงเรียนบ้านหนองรักษมีอยู่ ๕ กลยุทธ์ คือ (๑) สร้างความเสมอภาคและเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒) เร่งรัดปฏิรูปการศึกษา บุคลากร กระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (๓) สร้างสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ วิจัย และนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการ (๔) จัดการวางแผนเสริมสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (๕) สร้างระบบนิเทศ ติดตาม

^{๓๗}โรงเรียนบ้านชะเนง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๓๘.

^{๓๘}โรงเรียนบ้านท่าศิลา อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๑๙.

^{๓๙}โรงเรียนบ้านเสกกอง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๑๘.

^{๔๐}โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๙.

และประเมินผลการจัดการศึกษาเชิงรุกอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง^{๔๑} ๖) โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี มีอยู่ ๖ กลยุทธ์ คือ (๑) คุณธรรมนำความรู้ นำมาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติพัฒนา (๒) ให้โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างกว้างขวางและทั่วถึงครอบคลุมเขตบริการ (๓) พัฒนาโรงเรียนทั้งระบบให้การศึกษาทุกระดับมีคุณภาพตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) (๔) จัดการศึกษารองรับการกระจายอำนาจและส่งเสริมความเข้มแข็งของสถานศึกษา ตลอดจนพัฒนาจัดหาสื่อเทคโนโลยี (๕) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและ เอกชนในการจัดการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา (๖) กลยุทธ์ร่วมพัฒนาการศึกษาในกลุ่มเครือข่ายและสถานศึกษาอื่น^{๔๒} และ ๗)โรงเรียนบ้านหนองตัว มีอยู่ ๔ กลยุทธ์ คือ (๑) การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ (๒) การจัดสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน (๓) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กอนุบาล (๔) การการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยเครือข่ายโรงเรียน คุณธรรมชั้นนำ^{๔๓}

๓.๒.๔ การดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตาม แนวทางพัฒนาและกลยุทธ์ตามที่ กำหนดโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์จึงได้จัดให้มีการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ ของสถานศึกษาดังนี้ ๑)โรงเรียนบ้านชะเนก ได้จัดให้มีโครงการและกิจกรรมพัฒนาจำแนกตามกลยุทธ์ที่ ๑ ถึง ๕ จำนวน ๑๔ โครงการ เช่น โครงการวันสำคัญ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โครงการส่งเสริมครูดีศรีชะเนก เป็นต้น^{๔๔} ๒) โรงเรียนบ้านท่าศิลา มีโครงการและกิจกรรมพัฒนาจำแนกตามกลยุทธ์ที่ ๑ ถึง ๕ จำนวน ๓๗ โครงการ เช่น โครงการวันสำคัญ โครงการธนาการพอเพียง โครงการจัดกิจกรรมเข้าค่ายธรรมะ โครงการทำความสะอาดพัฒนาโรงเรียนบ้านท่าศิลา เป็นต้น^{๔๕} ๓) โรงเรียนบ้านเสกกอง มีโครงการและกิจกรรมพัฒนาจำแนกตามกลยุทธ์ที่ ๑ ถึง ๕ จำนวน ๒๒ โครงการ เช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โครงการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของโรงเรียน เป็นต้น^{๔๖} ๔) โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง มีโครงการและกิจกรรมพัฒนาจำแนกตามกลยุทธ์ที่ ๑ ถึง ๕ จำนวน

^{๔๑}โรงเรียนบ้านหนองรัก อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๒.

^{๔๒}โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๓.

^{๔๓}โรงเรียนบ้านหนองตัว อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๖.

^{๔๔}โรงเรียนบ้านชะเนก อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๓๘-๔๗.

^{๔๕}โรงเรียนบ้านท่าศิลา อำเภوتاตุม จังหวัดสุรินทร์, “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๐-๒๖.

^{๔๖}โรงเรียนบ้านเสกกอง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๑๙.

๔๒ โครงการ เช่น โครงการกิจกรรมน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ โครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นต้น^{๔๗}) โรงเรียนบ้านหนองรักษ มีโครงการและกิจกรรมพัฒนาจำแนกตามกลยุทธ์ที่ ๑ ถึง ๕ จำนวน ๓๑ โครงการ เช่น โครงการวันสำคัญ โครงการออมทรัพย์และสหกรณ์โรงเรียน โครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นต้น^{๔๘}) โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี มีโครงการและกิจกรรมพัฒนาจำแนกตามกลยุทธ์ที่ ๑ ถึง ๖ จำนวน ๗ โครงการ เช่น โครงการเพชรทรัพย์พระยา โครงการจำวนุสทรีย์ โครงการฟ้าประดับดาว เป็นต้น^{๔๙}) โรงเรียนบ้านหนองตัว มีโครงการและกิจกรรมพัฒนาจำแนกตามกลยุทธ์ที่ ๑ ถึง ๕ จำนวน ๔๒ โครงการ เช่น โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โครงการพัฒนาคุณธรรม โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เน้นจิตอาสา เป็นต้น^{๕๐}

๒.๓ ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ช่วงที่ผ่านมาได้ทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้นในหลายด้าน เช่น ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ ด้านมาตรการส่งเสริม ผลของการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาดังกล่าวสรุปให้เห็นเป็นภาพโดยรวมดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ โรงเรียนบ้านชะเนก

ข้อมูลเกี่ยวกับผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์นี้ผู้วิจัยได้มาจากการเข้าไปสังเกตสภาพจริงในสถานศึกษา และการศึกษาจากรายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕ จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านชะเนกในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๒.๓.๑.๑ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม ตามแผนปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕ โครงการและกิจกรรมส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก ผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการ มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษา เอาใจใส่ติดตามดูแลการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างทั่วถึงสม่ำเสมอ ครูและบุคลากร มีความรับผิดชอบหน้าที่ มีความศรัทธาในอาชีพ ดำเนินงานตามขั้นตอนด้วยความรอบคอบ ด้วยความเสียสละ กรรมการสถานศึกษา มีความรู้ความ

^{๔๗} โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๓๐-๕๑.

^{๔๘} โรงเรียนบ้านหนองรักษ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๓-๒๘.

^{๔๙} โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๔-๓๘.

^{๕๐} โรงเรียนบ้านหนองตัว อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๒๖-๓๘.

เข้าใจในการจัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมมือในการดำเนินงานทุกด้าน *นักเรียน* มีความเชื่อฟังปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียน เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ด้วยความกระตือรือร้น *ผู้ปกครองนักเรียน* เอาใจใส่ดูแลบุตรหลานให้เข้าร่วมมือกับโรงเรียนด้วยความเต็มใจ ให้ข้อเสนอแนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ การดำเนินงานดังกล่าวได้ส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง เห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เช่น ผลการสอบ ระดับเขต ระดับภาค ระดับชาติ รางวัลจากการแข่งขันทักษะทางวิชาการ เช่น ดนตรี กีฬา ผลงานทางด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น สถานศึกษาได้รับการประกาศเกียรติคุณให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ปัจจุบันโรงเรียนมีผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากถึงดีเยี่ยม

๒.๓.๑.๒ ด้านคุณภาพผู้เรียน คือ *ผู้เรียนในระดับปฐมวัย* มีความพร้อมในด้านทักษะพื้นฐาน มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญา และมีความรู้พื้นฐานตามที่หลักสูตรกำหนด มีความพร้อมในการศึกษาต่อในขั้นต่อไป สถานศึกษามีการดำเนินการตามโครงการ กิจกรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และสุนทรียภาพ ส่งผลเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา คือ ได้ทำให้ผู้เรียนไหว้สวย มีมารยาทงาม *ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีน้ำหนักร่างกาย ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และ บุคคลอื่น มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา สามารถวางแผนทำงานตามลำดับขั้นตอน เป็นต้น

๒.๓.๑.๓ ด้านการจัดการศึกษา คือ *ผู้บริหาร* มีภาวะผู้นำสูง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการทำงาน มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารวิชาการและเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหาร บริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา จัดสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สภาพของโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ *ครู* จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สอนตรงตามวิชาเอกหรือความถนัด มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน มีความมุ่งมั่นอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน มีการแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่เป็นประจำ *สถานศึกษา* มีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา เป็นต้น

๒.๓.๑.๔ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ *ผู้บริหาร* ส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน บ้าน วัด ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา *คณะกรรมการสถานศึกษา* ให้ความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้การสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน

สนุกสนานเพลิดเพลิน มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การวาดภาพ การประดิษฐ์ ตกแต่งจากเศษวัสดุ เป็นต้น คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชน ปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษารู้และปฏิบัติ หน้าที่ตามที่ระเบียบกำหนด กำกับ ติดตาม ดูแล และขับเคลื่อน การดำเนินงานของสถานศึกษาให้ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา เป็นต้น สถานศึกษา มีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน มีการจัด สภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ มีการจัดระบบประกันคุณภาพ ภายในอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

๒.๓.๒.๔ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เช่น มีห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ลานกีฬา ลานธรรม สวน ป่า ศาลาการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ มีห้องดนตรี นาฏศิลป์ ศิลปะ มีสหกรณ์ร้านค้า ธนาคารพอเพียง มี ห้องกิจกรรม มีโครงการส่งเสริมการอ่าน โครงการไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ภายในชุมชนการทำอาชีพขายข้าวหลามสืบทอดกันมาหลายสิบปี แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าว มาแล้วนี้ สามารถนำมาสนับสนุนในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๒.๕ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุ เป้าหมายตาม วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นที่กำหนดขึ้น ผู้บริหาร ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรใน ชุมชน ได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการสอนวิชาชีพให้กับนักเรียน เช่น การทำข้าวหลาม การทำขนมไทย และจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีการตักบาตรทุกวันพระ การดำเนินโครงการและ กิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องได้ส่งผลทำให้ “ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของ สถานศึกษาในปัจจุบัน

๒.๓.๒.๖ ด้านมาตรการส่งเสริม คือ สถานศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมตาม นโยบาย จุดเน้น แนวทางปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูง ขึ้น เช่น จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่ หลักสูตรแกนกลางกำหนด มีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียน^{๕๒}

๒.๓.๓ โรงเรียนบ้านเสกทอง

โรงเรียนบ้านเสกทองได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาตามกลยุทธ์ โครงการและกิจกรรมของโรงเรียน เป็นผลให้คุณภาพในการบริหารจัดการ การศึกษาในด้านต่าง ๆ ดีขึ้นติดต่อกันเรื่อยมาอย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาในภาพรวม ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ ด้านมาตรการส่งเสริม ผลของการพัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษาของโรงเรียนบ้านเสกทองแต่ละด้านสรุปให้เห็นเป็นภาพโดยรวม ดังนี้

^{๕๒}โรงเรียนบ้านท่าศิลา อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์, “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัสสัมชัญ), หน้า ๖๘-๗๐.

๒.๓.๓.๑ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม คือ *ด้านบุคลากร* เช่น ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา มีการประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีสภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ มีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการคิด คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ และการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต พัฒนาเด็กระดับปฐมวัยให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง *ด้านการบริหารสถานศึกษา* ได้มีการจัดการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีการสัมพันธ์ชุมชน มีการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมและบริการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ปรัชญา และจุดเน้นของโรงเรียน ยกย่องคุณภาพของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และจัดการศึกษาเพื่อการทำงาน การดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ผู้บริหารได้มีการสังเกต นิเทศ กำกับ ติดตาม รวบรวม ปัญหา ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำมา วิเคราะห์ ประเมินผล และใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุง การดำเนินการให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๓.๒ ด้านคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะในการทำงาน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีสุนทรีย์ สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีจิตสาธารณะ มีสุนทรียภาพด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มีการพัฒนาความสามารถด้านคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ทำให้มีความประพฤติดี เช่น มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ยิ้มง่าย ไหว้สวย มีความสามารถและเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น การอ่าน การคิดวิเคราะห์ และ ผลการสอบ ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด

๒.๓.๓.๓ ด้านการจัดการศึกษา คือ *ด้านครู* มีคุณวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีความถนัดตรงกับงานที่รับผิดชอบ *ด้านผู้บริหาร* คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มุ่งมั่นในการทำงาน มีคุณธรรม มีการจัดองค์กรโครงสร้างการบริหารที่มีความเหมาะสม เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม มีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริหารที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ มีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ *ด้านชุมชน* มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามให้ผู้เรียนได้ศึกษาและเรียนรู้ สถานศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและได้ร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๓.๔ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ ชุมชนมีส่วนร่วม เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษาและครู ผู้นำชุมชนและองค์กรส่วนท้องถิ่น

เข้าใจความหมายของการจัดการศึกษา ส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาในการพัฒนาการจัดการศึกษา

๒.๓.๓.๕ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ ผู้เรียนสามารถสวดมนต์แปลได้ เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีสัมมาคารวะ มารยาทดี และสุขภาพดี คุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งบ่งบอกให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่ว่า “สวดมนต์แปลได้ สุขภาพกายดี มีความกตัญญู” ได้เป็นอย่างดี และยังได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษาที่ว่า “โรงเรียนคุณธรรม” ให้มีความเด่นชัดเพิ่มมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

๒.๓.๓.๖ ด้านมาตรการส่งเสริม คือ ผู้บริหารและครูมีความตั้งใจในการจัดมาตรการและกิจกรรมส่งเสริม นโยบาย จุดเน้น แนวทางปฏิบัติการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น เช่น โครงการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนของผู้เรียนโครงการส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ และการแก้ปัญหาของผู้เรียนเอง โครงการส่งเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{๕๓} เป็นต้น

๒.๓.๔ โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้องได้ดำเนินการในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด ทำให้สถานศึกษาเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ สามารถสรุปให้เห็นภาพโดยรวมได้ ดังนี้

๒.๓.๔.๑ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม คือ โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้องได้ดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาลดอุปการศึกษาศึกษา ๒๕๕๕ โดยดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา และได้ดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ ๓ จากการดำเนินการดังกล่าวได้ส่งผลทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งได้ทำให้สถานศึกษาเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เห็นได้จากสถานศึกษาแห่งนี้ได้ผ่านการรับรองคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) รอบที่ ๓ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

๒.๓.๔.๒ ด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวทิต์ต่อผู้มีพระคุณ มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประหยัด ไข้และรักษาทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีมารยาทและปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน รู้จักหลีกเลี่ยงจากสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา มีความมั่นใจและกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนและครู มีความร่าเริงแจ่มใส มีสุนทรีย์ภาพและลักษณะนิสัยด้านดนตรี กีฬา ศิลปะและนันทนาการ

^{๕๓} โรงเรียนบ้านเสกทอง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษาปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัสสัณหา), หน้า ๕๕-๕๗.

สนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณีและวัฒนธรรม มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ใฝ่เรียนและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา รักการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รักและศรัทธาในอาชีพที่สุจริต วางแผนการทำงานและทำงานได้ตามลำดับขั้นตอน

๒.๓.๔.๓ ด้านการจัดการศึกษา คือ *ครูผู้สอน* เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับเพื่อนครูและชุมชน มุ่งมั่นอุทิศตนในการสอนและการพัฒนาผู้เรียน สนใจและแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่เพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาค้น พัฒนางานที่รับผิดชอบ รู้และเข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษา วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ผลิตและใช้สื่ออย่างเหมาะสม จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประเมินผลด้วยวิธีการอย่างหลากหลายเพื่อปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน *ผู้บริหาร* มีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งต่อครู ผู้เรียน ชุมชนและองค์กรภายนอกสถานศึกษา บริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานและอุทิศตนในการทำงาน มีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์ สามารถแสดงทิศทางของการพัฒนาการศึกษาในอนาคตได้ชัดเจนเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น มีความรอบรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การวัดและประเมินผล ส่งเสริมการผลิตและใช้สื่อที่มีความหลากหลาย สนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาและประเมินครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างเป็นระบบ วางระบบและกลไกในการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน มีคำสั่งมอบหมายงานผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนตามกลุ่มงาน มีแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินงานและปฏิบัติตามแผน มีข้อมูลสารสนเทศ ที่ทันสมัย มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมและ มีการตรวจสอบถ่วงดุล มีคณะกรรมการสถานศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษา พ.ศ.๒๕๔๒ มีการนิเทศติดตามคุณภาพการศึกษาตามกฎหมายกระทรวง จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย จัดกิจกรรมตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน มีหลักสูตรที่เหมาะสม และปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีการส่งเสริมความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์กรทางศาสนา องค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

๒.๓.๔.๔ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ โรงเรียนมีการสำรวจ จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ มีการรายงานการใช้และการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนโดยครู นักเรียนและเจ้าของแหล่งเรียนรู้ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ให้ดีขึ้น สถานศึกษามีการส่งเสริมและให้บริการด้านความรู้แก่ผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น บริการห้องสมุด บริการอินเทอร์เน็ต ด้านการบริหารจัดการโดยใช้สื่อ ICT เป็นต้น และที่สำคัญ โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้องเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานของโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในเขตพื้นที่ นอกเขตพื้นที่และต่างจังหวัด จึงทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กรทั่วไป ที่เข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๔.๕ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาดำเนินการเพื่อพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยการร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองกำหนด อัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ “นักเรียนสุขภาพดี มีคุณธรรม

จริยธรรม” ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษา ได้กำหนดโครงการและ กิจกรรมที่สนองตอบอัตลักษณ์ของสถานศึกษา เช่น โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสู่ระดับเพชร ระดับประเทศ ผลการดำเนินงานทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ที่กำหนด คือ เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี มีคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้ ชุมชนมีบุคลากรที่แข็งแรง มีคุณธรรม จริยธรรม ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ชุมชนเกิดความรัก ศรัทธา มอบความไว้วางใจ ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี

๒.๓.๔.๖ ด้านมาตรการส่งเสริม คือ สถานศึกษามีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง โดยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหา ครูไม่ครบชั้น ปัญหานักเรียนมีสุขภาพไม่แข็งแรง ดังนั้นแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๕๔ จึงได้ กำหนดให้มีโครงการพิเศษขึ้นมา เช่น โครงการพัฒนาบุคลากร โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โครงการด้านยอดนักคิด คณิตวันละข้อ และกิจกรรมอ่านคัดลายมือคำพื้นฐาน เพื่อพัฒนาบุคลากรให้ มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น และส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพ ร่างกายแข็งแรง มีความรู้ความสามารถด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข ตามจุดเน้นของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ. เป็นต้น^{๕๔}

๒.๓.๕ โรงเรียนบ้านหนองรักษั

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่โรงเรียนบ้านหนองรักษัได้ดำเนินการในช่วงเวลาที่ผ่านมามีได้ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนเป็น ผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด ทำให้สถานศึกษาเป็นที่พึงพอใจของทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองรักษัด้านต่าง ๆ สามารถสรุปให้เห็นภาพรวมได้ ดังนี้

๒.๓.๕.๑ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม คือ ผลการดำเนินงานด้านมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔ มีผลดังนี้ *ระดับปฐมวัย* มี ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ทุกมาตรฐาน ดังนี้ ๑) มาตรฐานด้าน คุณภาพผู้เรียน มีค่าน้ำหนักคะแนน ๒๐ คะแนน คะแนนที่ได้ ๑๗.๒๘ ได้ระดับคุณภาพ ๔ อยู่ใน เกณฑ์ ดีมาก ๒) มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา มีค่าน้ำหนักคะแนน ๖๕ คะแนน คะแนนที่ได้ ๕๕.๔๙ ได้ระดับคุณภาพ ๔ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก ๓) มาตรฐานด้านการสร้างสังคม มีค่าน้ำหนัก คะแนน ๕ คะแนน คะแนนที่ได้ ๔ ได้ระดับคุณภาพ ๔ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก ๔) มาตรฐานด้านอัต ลักษณ์ของสถานศึกษา มีค่าน้ำหนักคะแนน ๕ คะแนน คะแนนที่ได้ ๔.๒ ได้ระดับคุณภาพ ๔ อยู่ใน เกณฑ์ ดีมาก ๕) มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม มีค่าน้ำหนักคะแนน ๕ คะแนนที่ได้ ๓.๙ ได้ระดับ คะแนน ๔ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก *ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับดีมากถึงระดับดีเยี่ยม ดังนี้ ๑) มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มีค่าน้ำหนักคะแนน ๓๐ คะแนน คะแนนที่ได้ ๒๘.๙๓ ได้ระดับคุณภาพ ๕ อยู่ในเกณฑ์ ดีเยี่ยม ๒) มาตรฐานด้านการ

^{๕๔}“โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์“รายงานประจำปีของ สถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัครสำเนา), หน้า ๑๐๙-๑๑๐.

จัดการศึกษา มีค่าน้ำหนักคะแนน ๕๐ คะแนน คะแนนที่ได้ ๔๓.๒๗ ได้ระดับคุณภาพ ๔ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก ๓) มาตรฐานด้านการสร้างสังคม มีค่าน้ำหนักคะแนน ๑๐ คะแนน คะแนนที่ได้ ๘ ได้ระดับคุณภาพ ๔ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก ๔) มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา มีค่าน้ำหนักคะแนน ๕ คะแนน คะแนนที่ได้ ๔.๑๗ ได้ระดับคุณภาพ ๔ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก ๕) มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม มีค่าน้ำหนักคะแนน ๕ คะแนนที่ได้ ๔.๑๗ ได้ระดับคะแนน ๔ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก สรุปคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นถึงการบริหารสถานศึกษาแห่งนี้ได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๓.๕.๒ ด้านคุณภาพผู้เรียน คือ *ผู้เรียนระดับการศึกษาปฐมวัย* มีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีทักษะการเคลื่อนไหวตามวัย มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพอนามัยของตน ร่างกายแข็งแรง มีความรู้สึที่ดีต่อตนเอง มีความมั่นใจและกล้าแสดงออก ชื่นชมศิลปะ ดนตรีการเคลื่อนไหวและรักธรรมชาติ เด็กมีวินัย มีความรับผิดชอบ เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักช่วยเหลือแบ่งปัน สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี *ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* มีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เป็นต้น

๒.๓.๕.๓ ด้านการจัดการศึกษา คือ *ระดับปฐมวัย* ผู้บริหารเข้าใจปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ครูเข้าใจปรัชญา หลักการ และธรรมชาติของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ครูมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ใช้เครื่องมือการวัดผลและประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนอย่างหลากหลาย และมีการสรุปรายงานผลพัฒนาการของผู้เรียนให้ผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบ *ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ใช้ข้อมูลผลการประเมินหรือผลการวิจัยเป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการบริหารจัดการศึกษา ครูมีการกำหนดเป้าหมายและคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ สมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และนำข้อมูลที่ได้มาใชวางแผนในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๕.๔ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา พร้อมทั้งได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากรของสถานศึกษารวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษากับครอบครัว และ ชุมชน อย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๕.๕ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ โรงเรียนแห่งนี้ได้มีการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญาและจุดเน้นที่โรงเรียนกำหนดขึ้น สำหรับอัตลักษณ์ของโรงเรียนบ้านหนองรักษ คือ “รักษดนตรีไทย” เนื่องจากภายในสถานศึกษาแห่งนี้ได้จัดให้มีวงดนตรีไทย เด็กมีความสามารถทางด้านดนตรีไทยจนเป็นที่รู้จักของบุคคลและองค์กรภายนอกสถานศึกษาทั่วไป เล่นดนตรีไทยจนสามารถทำชื่อเสียงให้กับสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๕.๖ ด้านมาตรการส่งเสริม คือ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น เช่น จัดโครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ชุมชน นำเสนอผลงานของ ครู ผู้บริหาร และนักเรียน ให้ชุมชน ได้รับรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในปีต่อไป^{๕๕} เป็นต้น

๒.๓.๖ โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี

โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาสี ได้มีการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ สามารถสรุปให้เห็นภาพโดยรวมได้ ดังนี้

๒.๓.๖.๑ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม มีดังนี้ คือ ๑) *โรงเรียน* มีการจัดสภาพทางกายภาพแลสิ่งแวดล้อมที่ดี สภาพโรงเรียนสะอาด ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข และสิ่งมอมเมาทุกชนิด มีการจัดโครงสร้างระบบการบริหารและการพัฒนาองค์กรอย่างเป็น ระบบ โดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม มีแผนการดำเนินงานของโรงเรียนชัดเจน มีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาอย่างชัดเจน ๒) *ผู้บริหารและครู* มี คุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จัดสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีการนำ สื่อและเทคโนโลยี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอก สถานศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน และการสืบค้นข้อมูล มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์ มีการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย มีการนิเทศติดตามประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ๓) *ครู* มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ตรงกับงานที่รับผิดชอบ รู้และเข้าใจเป้าหมายของหลักสูตร จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผลิตสื่อ และมีการประเมินผลตาม สภาพจริง ทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพอย่าง ต่อเนื่อง ๔) *นักเรียน* เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มี ทักษะในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ มี สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพครบทุกด้าน เป็นต้น

๒.๓.๖.๒ ด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้เรียน *ระดับการศึกษาปฐมวัย* เป็นเด็กที่มี ความประพฤติดี มีความเคารพต่อครูและผู้ใหญ่ รู้จักประหยัดในการใช้ของส่วนรวมและของส่วนตัว นักเรียนมีทักษะเบื้องต้นดี ใช้กล่อมเนื้อใหญ่และ เล็กได้ดี คล่องแคล่วว่องไว ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕

^{๕๕} โรงเรียนบ้านหนองรัก อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัคราเนนา), หน้า ๑๐๘-๑๑๕.

ได้ดี มีทักษะในการสื่อสาร ฝากบอกข้อความถึงผู้ปกครองได้ทุกคน มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ดี มีสุขนิสัยดี มีสุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี ร่าเริง แจ่มใส มีสุนทรียภาพชอบทำกิจกรรมศิลปะ มีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการดี *ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* เป็นผู้มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต กตัญญูกตเวที เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม เห็นคุณค่าในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย สนใจใฝ่รู้และเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้ มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีน้ำหนักส่วนสูงและสมรรถภาพตามเกณฑ์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และบุคคลอื่น มีความสามารถด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มีความคิดสร้างสรรค์ เข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ เป็นต้น

๒.๓.๖.๓ ด้านการจัดการศึกษา คือ *ระดับการศึกษาปฐมวัย* ครูรู้เป้าหมายของการจัดการศึกษาและเป้าหมายของหลักสูตร มีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตรและมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ *ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* ครูมีความสามารถและประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาตนเองจนมีผลงานทางวิชาการให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ครูเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ทำให้นักเรียนทุกคนได้รับการช่วยเหลือ สถานที่ อาคารเรียน สื่อ อุปกรณ์การเรียนมีความพร้อมและเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้

๒.๓.๖.๔ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้สภาพและบรรยากาศที่ส่งเสริมและพัฒนาตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพ ชุมชนมีทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำมาใช้จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม คณะกรรมการสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ สถานศึกษามีความสามารถในด้านการบริหารจัดการ ด้านบริหารงบประมาณ อาคารสถานที่ ด้านงานวิชาการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๒.๓.๖.๕ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ โรงเรียนได้ร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ กำหนดอัตลักษณ์ เพื่อเป็นจุดเน้นในการดำเนินการให้บรรลุตามปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้คุณธรรม ก้าวทันเทคโนโลยี ซึ่งประสบผลสำเร็จในกระบวนการดำเนินงานในระดับดีมาก และเกิดผลผลิตในด้านคุณลักษณะของนักเรียนในระดับดี นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ กล้าแสดงออก มีสุขนิสัย สุขภาพจิตที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น แต่งกายสะอาด มีความมุ่งมั่นในการทำงาน สนใจเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ เหล่านี้ล้วนเป็นตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่ว่า “ประเพณีดี มีวินัย” และยังได้ส่งผลให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของสถานศึกษาที่ว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ” ได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่งด้วย

๒.๓.๖.๖ ด้านมาตรการส่งเสริม คือ สถานศึกษาบริการแบบมีส่วนร่วม จัดให้มีโครงการส่งเสริมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา และนันทนาการ มีการพัฒนาหลักสูตร เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาพัฒนา

ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และ องค์กรภายในชุมชนเป็นอย่างดี^{๕๖}

๒.๓.๗ โรงเรียนบ้านหนองตัว

โรงเรียนบ้านหนองตัว ได้มีการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ สามารถสรุปให้เห็นภาพโดยรวมได้ ดังนี้

๒.๓.๗.๑ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม คือ ในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนามาตรฐานสถานศึกษา โรงเรียนได้กำหนดยุทธศาสตร์และจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาระหว่างปีการศึกษา ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖ โดยมีโครงการและกิจกรรมพัฒนา เช่น โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน โครงการสร้างเสริมเติมเต็มด้วยกิจกรรมวันสำคัญ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเน้นจิตอาสา และโครงการอื่น ๆ อีกหลายโครงการ ผลสำเร็จของการดำเนินการโครงการดังกล่าวได้ทำชื่อเสียงให้กับสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เห็นได้จากที่โรงเรียนได้รับโล่พระราชทานและรางวัลต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น รางวัลเกียรติยศโล่พระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติกิตติมศักดิ์ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน” รางวัลเกียรติยศโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “ยอดเยี่ยม” ระดับประเทศ ได้รับรางวัลดีเด่นมารยาทไทยช่วงชั้นที่ ๒ และ ๓ ได้รับรางวัลเกียรติคุณดีเด่นประเภทโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น และ รางวัลเกียรติคุณดีเด่นประเภทนักเรียนคุณธรรม จริยธรรมดีเด่นของธนาคารออมสิน เป็นต้น

๒.๓.๗.๒ ด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ๑) *ระดับการศึกษาปฐมวัย* ผู้เรียนมีสุขภาพกายสมวัย มีการเจริญเติบโต มีสมรรถภาพทางร่างกาย มีสุขนิสัยสมวัย สามารถดูแลตนเองให้มีสุขนิสัยที่ดี มีสุขภาพจิตดี สามารถเล่นและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ มีมนุษยสัมพันธ์กับคนคุ้นเคย มีความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น แสดงความชื่นชอบและตอบสนองต่อศิลปะ ดนตรีและการเคลื่อนไหว มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ รู้จักประหยัด รู้จักอดทนรอคอย ผู้เรียนมีอัตลักษณ์ และมีเอกลักษณ์ ที่สอดคล้องกับจุดเน้น วิสัยทัศน์ ปรัชญา พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา สามารถป้องกันหรือแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้อย่างดี จนเป็นที่ยอมรับและพึงพอใจของชุมชน องค์กรภายนอก เกิดผลกระทบที่เป็นประโยชน์ เกิดแบบอย่างและสร้างคุณค่าที่ดีงามให้เกิดกับสถานศึกษา และชุมชนรอบสถานศึกษา ๒) *ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์อนามัย รู้จักดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย มีสุนทรียภาพ ด้านกีฬา ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ วรรณศิลป์ และนันทนาการ เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน และมี

^{๕๖}โรงเรียนบ้านโคกยางหนองตาฮี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัดสำเนา), หน้า ๑๐๘-๑๑๓.

การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ต่อเนื่อง เป็นต้น

๒.๓.๗.๓ ด้านการจัดการศึกษา คือ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาอย่างคุ้มค่า ตามแนวทางของการกระจายอำนาจ กรรมการสถานศึกษามีการประชุมตามกำหนดระยะเวลา และมีความพึงพอใจในผลการดำเนินงานของสถานศึกษามาก ตลอดจนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีความปลอดภัย มีความสวยงาม และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างดี

๒.๓.๗.๔ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ในการจัดอบรมความรู้ด้านวิชาการ ด้านการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยี และได้รับการสนับสนุนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ ต่าง ๆ เช่น ด้านดนตรีพื้นบ้าน ด้านยาสมุนไพร ด้านการนวดแผนไทย เป็นต้น ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๗.๕ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ สถานศึกษามีชื่อเสียงด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ เป็นผลให้สถานศึกษาได้รับโล่พระราชทานรางวัลกิตติมศักดิ์ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชน ” รางวัลยอดเยี่ยมระดับประเทศจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ และมีชื่อเสียงในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทยาสมุนไพร จนได้รับรางวัล เกียรติบัตรระดับภาค และได้ออกรายการโทรทัศน์ทาง ช่อง ๕ และ ช่อง ๙ รวมทั้งได้ลงข่าวในหนังสือพิมพ์มติชน เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๑ ด้านสภาพภายในสถานศึกษามีสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นป่าธรรมชาติ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ยาสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นผลให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ จัดทำกลุ่มจิตอาสา นวดบำบัดและใช้ยาสมุนไพรประคบช่วยเหลือคนทั่วไป โครงการเกี่ยวกับยาสมุนไพรต่าง ๆ จนได้รับรางวัลระดับเขต ระดับภาค และระดับประเทศ ผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาได้ทำให้บรรลุตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี ส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่ว่า “กิริยาอ่อนน้อม วาจาอ่อนหวาน นวดसानสายใย” ได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๗.๖ ด้านมาตรการส่งเสริม คือ สถานศึกษามีโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา จัดโครงการสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โครงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีกิจกรรมเยี่ยมบ้าน โดยครูและกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและได้มีการรับรองจากหน่วยงานต้นสังกัด มีการกำหนดแผนการดำเนินงานประจำปี มีโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ รองรับ มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี และมีการทำข้อตกลงร่วมกันกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการบริหารจัดการดำเนินงานตามระบบวงจรคุณภาพ ผลจากการดำเนินมาตรการส่งเสริมดังกล่าวได้ทำให้ผู้เรียนของโรงเรียนบ้าน

หนองบัว มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น รู้จักดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อนได้อย่างมีความสุข^{๕๗}

๒.๔ การบริหารสถานศึกษาเทียบเคียงกับหลักไตรสิกขาในบริบทความเป็นโรงเรียน

วิธิพุทธ

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิธิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ พบว่าสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด ๗ โรงเรียนมีบริบทของความเป็นโรงเรียนวิธิพุทธให้เห็นสามารถแบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ด้าน ดังนี้

๒.๔.๑ ด้านสถานศึกษา

จากการเข้าไปสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนวิธิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้พบว่ามีการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในบริบทความเป็นโรงเรียนวิธิพุทธดังนี้

๒.๔.๑.๑ ด้านศีล คือ การบริหารด้านสภาพทางกายภาพและด้านสังคม กล่าวโดยรวมในด้านนี้หมายถึงทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมด ได้แก่ ๑) บุคลากร คือ บุคลากรของสถานศึกษามีคุณลักษณะที่ดี เช่น ผู้บริหาร ครู เป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ลด ละ เลิกอบายมุข ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงาน มีความเข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย ๒) ระบบบริหาร คือ สถานศึกษาได้จัดให้มีระบบบริหาร เช่น มีโครงสร้างการบริหาร มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ของสถานศึกษาที่มีความชัดเจนสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้จริง มีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมประชุมให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บวร) เข้ามามีส่วนร่วม มีการปลูกฝังศรัทธาและสร้างเสริมปัญญาในทางพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง มีการร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานโรงเรียนวิธิพุทธอย่างต่อเนื่อง มีระบบตรวจสอบ ประเมินผล และเปิดโอกาสให้มีข้อเสนอแนะอย่างเป็นกัลยาณมิตรเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๓) อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม คือ มีการจัดสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น มีป้ายโรงเรียนวิธิพุทธหรือป้ายโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ จัดประดิษฐานพระพุทธรูปบริเวณโรงเรียนและประจำห้องประชุมของโรงเรียน มีป้ายนิเทศ มีป้ายพุทธศาสนสุภาษิต พระราชดำรัส คติธรรม ติดตามที่ต่าง ๆ มีห้องพระพุทธศาสนาหรือลานธรรม สภาพสถานศึกษาสะอาด สงบ เรียบง่าย ปลอดภัย ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข และสิ่งมอมเมาทุกชนิด จัดภูมิทัศน์ ภูมิสถาปัตย์ เรียบง่าย ดึงงาม ความเป็นสุนทรีย์ เช่น สวนหย่อมหน้าอาคารเรียน สวนป่าภายในสถานศึกษา และลานธรรม เป็นต้น ๔) หลักสูตร คือ หลักสูตรสถานศึกษามีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระ ๕) สื่อและแหล่งเรียนรู้ คือ มีการ

^{๕๗}โรงเรียนบ้านหนองบัว อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ “รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕”, (อัคราเนนา), หน้า ๑๐๔-๑๑๓.

ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งที่มีอยู่ภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ มีการนิมนต์พระสงฆ์และเชิฏฐุมิปัญญาในห้องเรียนมาสอนในสถานศึกษา จัดให้ผู้เรียนไปเรียนรู้ที่วัด และแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ๖) *อุปกรณ์การศึกษา* คือ สถานศึกษามีอุปกรณ์สำนักงาน อุปกรณ์ในห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และเครื่องแบบนักเรียน เป็นต้น ไว้สำหรับให้บริการบุคลากรและนักเรียน ๗) *มีสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ* คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โรงอาหาร ห้องปฐมพยาบาล อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน เป็นต้นไว้สำหรับให้บริการบุคลากรและนักเรียน ๘) *มีงบประมาณ* คือ มีระบบงบประมาณ เช่น แหล่งงบประมาณ ประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณ และ คุณภาพการบริหารงบประมาณ ทั้งหมดนี้เป็นไปตามปริสุทธิตีล ๔ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนความสำเร็จด้านศิลปศึกษา

๒.๔.๑.๒ ด้านสมาธิ คือ บุคลากร นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพจิต มีคุณภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ชัดเจน เหล่านี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้จากพฤติกรรมของบุคลากรและนักเรียน ขณะที่เข้าไปสังเกตและเก็บรวบรวมภายในสถานศึกษา เช่น คิดเก่ง เห็นได้จากการคิดโครงการและกิจกรรมขึ้นมาพัฒนาสถานศึกษาจำนวนมาก เป็นผู้มีความกตัญญู ตอบแทนคุณ มีจิตอาสา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน ทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ มีความขยัน อดทน มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน อยู่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนผลสำเร็จด้านจิตตศึกษา

๒.๔.๑.๓ ด้านปัญญา คือ ด้านบุคลากรในสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย เป็นผู้รู้เท่าทันเหตุการณ์ แก้ปัญหาชีวิตและทำงานด้วยสติปัญญา ด้านผู้เรียน เป็นผู้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ สมเหตุสมผล เป็นผู้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร เป็นผู้ประกอบด้วยหลักสัปปุริสธรรม ๗ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนผลสำเร็จด้านปัญญาศึกษา

๒.๔.๒ ด้านชุมชน

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ได้มีโอกาสพบปะและสนทนากับบุคคลในองค์กรต่าง ๆ (บวร) ในเขตสถานศึกษาให้บริการ เช่น ผู้ปกครองนักเรียน เจ้าอาวาสวัด และบุคลากรของส่วนราชการต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ผลที่ได้จากข้อมูลในการพบปะและสนทนากับบุคคลในองค์กรต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

๒.๔.๒.๑ บ้าน หมายถึง สถาบันครอบครัวในชุมชนที่ได้ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ เมื่อถามผู้ปกครองนักเรียนได้รับประโยชน์อย่างไรบ้างในการส่งให้ลูกหลานมาเรียนกับทางโรงเรียนวิถีพุทธ ผลที่ได้จากการพบปะสนทนากับผู้ปกครองนักเรียนได้ข้อสรุปว่า ๑) *ด้านศีล* คือ นักเรียนเป็นผู้มีพฤติกรรมดีงาม รู้จักหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด ไม่จับกลุ่มมั่วสุมทำความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นและไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ๒) *ด้านสมาธิ* เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพจิต มีคุณภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มีจิตอาสา เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ช่วยทำงานบ้าน ๓) *ด้านปัญญา* เป็นผู้รู้เท่าทันเหตุการณ์ แก้ปัญหาชีวิตและทำงานด้วยสติปัญญา เป็นต้น

๒.๔.๒.๒ วัด หมายถึง สถาบันทางศาสนาในชุมชนที่มีนักเรียนเข้ามาเรียนกับโรงเรียนวิถิพุทธ เมื่อถามเจ้าอาวาสวัดว่า วัดได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธอย่างไรบ้าง ผลที่ได้จากการพบปะสนทนากับเจ้าอาวาสได้ข้อสรุปว่า ๑) *ด้านศีล* ผู้เรียนมีพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจเรียบร้อยดีงาม มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับความเป็นชาวพุทธที่ดี คือ เข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัดอย่างสม่ำเสมอ ๒) *ด้านสมาธิ* เป็นผู้มีสมรรถภาพจิต มีคุณภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี มีจิตอาสา เช่น เมื่อวัดมีงานเด็กนักเรียนเหล่านี้ได้เข้ามาช่วยเป็นผู้นำในด้านศาสนพิธี เป็นพิธีกร เป็นมรรคทายก นำกล่าวคำอาราธนาต่าง ๆ อำนวยความสะดวกให้บริการกับคนที่เข้ามาร่วมทำบุญกับทางวัด และร่วมเป็นผู้นำในการสืบสานอนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สูญหายด้วย ๓) *ด้านปัญญา* เป็นผู้มีศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย เป็นผู้รู้เท่าทันเหตุการณ์ มีเหตุผล แก้ปัญหาชีวิตและทำงานด้วยสติปัญญา^{๕๘} เป็นต้น

๒.๔.๒.๑ ราชการ หมายถึง ส่วนราชการหรือองค์การของรัฐต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นองค์กรได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ เมื่อถามข้าราชการในชุมชนว่าได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธอย่างไรบ้าง ผลที่ได้จากการพบปะสนทนาข้าราชการสรุปได้ว่า ๑) *ด้านศีล* นักเรียนเหล่านี้เป็นผู้มีความประพฤติดีงาม เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชนสม่ำเสมอ ทำชื่อเสียงให้กับส่วนราชการและชุมชนของตนเองอยู่เสมอ ๒) *ด้านสมาธิ* เป็นผู้มีสมรรถภาพจิต มีคุณภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี เมื่อนักเรียนเหล่านี้เรียนจบหลักสูตรแล้วออกจากสถานศึกษามาสู่ชุมชน ก็มีจิตอาสาช่วยเหลือชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์กับส่วนราชการในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ๓) *ด้านปัญญา* คือ ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ประการ เช่น เป็นผู้รู้และเข้าใจชุมชนที่ตนเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่เป็นอย่างดี เข้าร่วมเป็นผู้นำในการสืบสานอนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมิให้สูญหาย เข้าร่วมกิจกรรมกับทางราชการ เช่น เป็นผู้นำในด้านศาสนพิธี เป็นพิธีกร เป็นมรรคทายก นำกล่าวคำอาราธนาต่าง ๆ อำนวยความสะดวกให้บริการ เมื่อส่วนราชการในชุมชนมีกิจกรรมเด็กเหล่านี้จะเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ร่วมจัดผูกผ้าประดับตกแต่งสถานที่ จัดทำบายศรีต่าง ๆ จัดกระเช้าดอกไม้ จัดผูกผ้าประดับตกแต่งรถแห่ เป็นต้น นอกจากนี้เด็กเหล่านี้ยังได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มเยาวชนอาสาพัฒนาชุมชนขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ให้มีความเจริญ น่ายอยู่ ตัวอย่างของ “กลุ่มเยาวชนอาสาพัฒนาสองชั้น” เป็นต้น ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อทำกิจกรรมให้กับชุมชน โดยใช้หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเพื่อชุมชน ถือได้ว่าเยาวชนกลุ่มนี้ได้มีส่วนช่วยเหลือทางราชการเป็นอย่างมาก เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้เป็นต้นแบบที่ดีและได้ขยายผลไปให้เยาวชนในสถานที่อื่น ๆ นำไปเป็นแบบอย่าง เป็นการลดการจับกลุ่มมั่วสุมก่อความเดือดร้อนให้กับชุมชนในหมู่ของเยาวชนได้อีกทางหนึ่ง^{๕๙} ตัวอย่างเหล่านี้เป็นสิ่งที่ราชการได้รับประโยชน์จากการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระอธิการสมบุรณ์ วิสุทโธ, เจ้าอาวาสวัดป่าสุขสมบุรณ์ ตำบลสองชั้น อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นางสาวพิชญ์สุดา สุทินรัมย์, ข้าราชการครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านหนองรักษ์ ตำบลสองชั้น อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๖.

๒.๕ สรุป

สภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ที่ได้ศึกษามาทั้งหมดในบทนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ สรุปได้ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านประวัติโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ๒) ด้านสภาพทั่วไปของชุมชนในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการ และ ๓) ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา

๑) ด้านประวัติ โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ทุกโรงเรียนมีอายุไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี บางโรงเรียนเห็นร่องรอยของความเป็นวิถิพุทธมาตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง เช่น โรงเรียนบ้านชะเนง ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๘๒ ดำรงอยู่ได้ด้วยเงินศึกษาพลี การจัดตั้งครั้งแรกให้ชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาล ๑๑ วัดบ้านชะเนง” อาศัยอาคารเรียนของวัดจัดการเรียนการสอนมีวันหยุดประจำสัปดาห์คือวันพระ และปัจจุบันโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่าง ๗ โรงเรียน ได้มีการจัดการศึกษาอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษาหรือระดับปฐมวัย และ ระดับการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ หากเป็นโรงเรียนขยายโอกาสก็จัดถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๒) ด้านสภาพทั่วไปของชุมชนในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการ มีลักษณะของชุมชน อาชีพหลัก ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนของคนในชุมชน ดังนี้ (๑) ลักษณะของชุมชน โดยรวมเป็นชุมชนชนบทกึ่งชุมชนเมือง มีโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้ชุมชนได้รับความสะดวกสบาย ภายในชุมชนอยู่กันเป็นครอบครัว แต่ละครอบครัวมีบุตรเฉลี่ยครอบครัวละ ๓ ถึง ๔ คน มีวัดในพระพุทธศาสนา มีที่ทำการของผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน มีโรงเรียน มีสถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล มีองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีลักษณะพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (๒) อาชีพหลักของคนในชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพรับจ้าง เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน หลังฤดูการทำนา ประชากรวัยทำงานส่วนหนึ่งได้ออกจากชุมชนไปรับจ้างทำงานในท้องถิ่นอื่น (๓) ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน ด้านศาสนา คนในชุมชนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ คนในชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตแบบวิถิพุทธ ด้านวัฒนธรรมและประเพณี มีชนพื้นเมืองอยู่ร่วมกันหลายกลุ่ม คือ เขมร ส่วย ลาว และไทยโคราช มีวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน โกนจุก ทำบุญรวมญาติ บุญข้าวจี บุญพระเวสสันดร บุญสงกรานต์ เลี้ยงผีตาบู่ เลี้ยงผีตาแฮก แห่นาค บุญบั้งไฟ แห่เทียนพรรษา แขนโขนตา หรือวันสารท บุญจีน ลอยกระทง และประเพณีการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ (๔) การศึกษาของคนในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ จบการศึกษาสูงสุดในระดับชั้นประถมศึกษา (๕) รายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนของคนในชุมชน คือ ผู้ปกครองนักเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนอยู่ระหว่าง ๒๐,๐๐๐ ถึง ๖๐,๐๐๐ บาท

๓) ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา คือ (๑) อาคารและสถานที่ โรงเรียนที่มีเนื้อที่ต่ำสุด จำนวน ๘ ไร่ โรงเรียนมีเนื้อที่สูงสุดจำนวน ๓๓ ไร่ ภายในบริเวณเนื้อที่ของสถานศึกษามีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ส้วม สนามเด็กเล่น สนามฟุตบอล สนามบาสเกตบอล สนามวอลเลย์บอล สนามตะกร้อ และสนามแฮนด์บอล เป็นต้น (๒) บุคลากร

ปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๕)โรงเรียนที่มีบุคลากรต่ำสุด จำนวน ๘ คน โรงเรียนที่มีบุคลากรสูงสุด จำนวน ๒๖ คน บุคลากรของโรงเรียนมีวุฒิทางการศึกษิต่ำสุดระดับปริญญาตรีและสูงสุดระดับปริญญาโท โรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำสุด จำนวน ๑๑๕ คน โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนสูงสุด ๓๘๖ คน (๓) หลักสูตรสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ในระดับปฐมวัย ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ด้านแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (๔) การรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา คือ ปัจจุบันสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ทั้ง ๗ โรงเรียนได้ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน (สมศ.) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

๒. ด้านการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ สรุปได้ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านโครงสร้างการบริหารงาน ๒) ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ๓) ด้านแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ ๔) ด้านการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

๑) ด้านโครงสร้างการบริหารงาน คือ ปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการบริหารวิชาการ เช่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นต้น (๒) ด้านการบริหารงบประมาณ เช่น การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลและรายงานผลการใช้งบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ เป็นต้น (๓) ด้านการบริหารงานบุคคล เช่น การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เป็นต้น (๔) ด้านการบริหารทั่วไป เช่น การดำเนินงานธุรการ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา งานประสานงานราชการกับเขตพื้นที่และหน่วยงานอื่น เป็นต้น

๒) ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา คือ โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ แต่ละแห่งได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ดำเนินการให้เป็นไปตาม แนวทางปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น

๓) ด้านแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คือ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์จึงได้กำหนดแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น ด้านการ

พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ด้านสร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เป็นต้น

๔) ด้านการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา คือ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตามแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์ตามที่กำหนดโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้จัดให้มีการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น โครงการวันสำคัญ โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โครงการธนาคารพอเพียง โครงการกิจกรรมน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นต้น

๓. ด้านผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ สรุปได้ ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม ๒) ด้านคุณภาพผู้เรียน ๓) ด้านการจัดการศึกษา ๔) ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ๕) ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ ๖) ด้านมาตรการส่งเสริม

๑) ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม ในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๕๕ โครงการและกิจกรรมของสถานศึกษาส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก ผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการ มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษา ครู และบุคลากร มีความเสียสละรับผิดชอบหน้าที่ มีความศรัทธาในอาชีพ ดำเนินงานตามขั้นตอนด้วยความรอบคอบ กรรมการสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมมือในการดำเนินงานทุกด้าน นักเรียน มีความเชื่อฟังปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียน เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ด้วยความกระตือรือร้น ผู้ปกครองนักเรียน เอาใจใส่ดูแลบุตรหลานให้มีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียน เป็นต้น

๒) ด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้เรียนในระดับปฐมวัย มีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เหมาะสมตามวัย เช่น เป็นผู้มีทักษะด้านการแสดงออก กล้าพูด มีความมั่นใจในตนเอง สามารถซักถามและตอบคำถามได้ เป็นต้น ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้มีความสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ คือ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล มีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เป็นต้น

๓) ด้านการจัดการศึกษา คือ โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครู ได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน มีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริหารที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักไตรสิกขา และมีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง เป็นต้น

๔) ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาได้มีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เช่น มีการสำรวจ จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ทั้งใน

และนอกสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ มีการรายงานการใช้และการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนโดยครู นักเรียนและเจ้าของแหล่งเรียนรู้ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ให้ดีขึ้น สถานศึกษามีการส่งเสริมและให้บริการด้านความรู้แก่ผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

๕) ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์ และบุรีรัมย์ ได้มีการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นที่กำหนดขึ้น เช่น ไหว้สวย มารยาทงาม, สวดมนต์แปลได้ สุขภาพกายดี มีความกตัญญู, นักเรียนสุขภาพดี ผู้เรียนสามารถสวดมนต์แปลได้ เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีสัมมาคารวะ มารยาทดี และสุขภาพดี มีคุณธรรม จริยธรรม, ประพฤติดี มีวินัย, กริยาอ่อนน้อม วาจาอ่อนหวาน นวดसानสายใย, เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งบ่งบอกให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

๖) ด้านมาตรการส่งเสริม คือ โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้จัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น เช่น จัดโครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ชุมชน นำเสนอผลงานของ ครู ผู้บริหาร และนักเรียน ให้ชุมชนได้รับรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในปีต่อไป เป็นต้น

๔. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในบริบทความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ สรุปได้เป็น ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านสถานศึกษา และ ๒) ด้านชุมชน

๑) ด้านสถานศึกษา แบ่งย่อยได้เป็น ๓ ด้าน ตามหลักไตรสิกขา คือ (๑) ด้านศีล คือ สถานศึกษามีการบริหารด้านสภาพทางกายภาพและด้านสังคมที่ดี ได้แก่ บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดี เช่น ผู้บริหาร ครู มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ลด ละ เลิกอบายมุข ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีระบบบริหาร เช่น โครงสร้างการบริหาร วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา มีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ดี หลักสูตรสถานศึกษามีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระ มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีอุปกรณ์การศึกษา มีสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ และมีงบประมาณ เป็นต้น (๒) ด้านสมาธิ คือ บุคคลกร นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องมีสมรรถภาพจิต มีคุณภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี เช่น คิดเก่ง มีคุณธรรม มีสุขภาพจิตดี เป็นต้น (๓) ด้านปัญญา คือ บุคลากรในสถานศึกษา เป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย เป็นผู้รู้เท่าทันเหตุการณ์ แก้ปัญหาชีวิตและทำงานด้วยสติปัญญา ด้านผู้เรียน เป็นผู้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ สมเหตุสมผล เป็นผู้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร เป็นต้น

๒) ด้านชุมชน แบ่งย่อยได้เป็น ๓ ด้านตามหลัก (บวร) คือ (๑) บ้าน หมายถึง สถาบันครอบครัวในชุมชนที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ มีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น ชุมชนมีสมาชิกที่ดี ไม่จับกลุ่มมั่วสุมก่อความเดือดร้อนให้กับชุมชนไว้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น (๒) วัด หมายถึง สถาบันทางศาสนาในชุมชน ได้ศาสนทายาทที่เป็นคนดี ไว้ช่วยเหลืองานวัด และช่วยเหลืองานพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น (๓)

ราชการ หมายถึง ส่วนราชการหรือองค์การของรัฐต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนได้สมาชิกในชุมชนที่เป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มีจิตอาสา ให้ความช่วยเหลืองานราชการเพิ่มมากขึ้น โรงเรียนวิถีพุทธได้รับความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาในภาพรวมได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้สรุปประเด็นข้อค้นพบที่ศึกษามาแล้วทั้งหมดในบทนี้ โดยใช้แผนภูมิที่ ๒๑ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒๑. แสดงสรุปสภาพปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

